

POSUDEK 1/03 SOUDNÍHO DVORA (pléna)

7. února 2006

Obsah

Vylíčení kontextu žádosti o posudek	I - 1155
Příslušná ustanovení Smlouvy o ES	I - 1155
Nástroje Společenství existující k datu žádosti o posudek	I - 1158
Nařízení (ES) č. 44/2001	I - 1158
Bruselská úmluva	I - 1159
Luganská úmluva	I - 1160
Historie přípravných prací týkajících se zamýšlené dohody	I - 1161
Předmět zamýšlené dohody a žádost Rady o posudek	I - 1163
Písemná vyjádření členských států a orgánů Společenství	I - 1166
K přípustnosti žádosti	I - 1167
K věci samé	I - 1167
K existenci explicitní vnější pravomoci	I - 1168
K existenci implicitní vnější pravomoci	I - 1168
K existenci výlučné pravomoci založené na zásadách vytyčených v rozsudku AETR	I - 1170
— Určení relevantní oblasti	I - 1176
— „Doložka o oddělení“	I - 1183
— Shoda mezi ustanoveními zamýšlené dohody a vnitřními pravidly Společenství	I - 1186

Ústní vyjádření členských států a orgánů Společenství	I - 1189
K první otázce položené Soudním dvorem	I - 1190
K druhé otázce položené Soudním dvorem	I - 1191
Ke třetí otázce položené Soudním dvorem	I - 1192
Ke čtvrté otázce položené Soudním dvorem	I - 1193
Zaujetí stanoviska Soudního dvora	I - 1194
K přípustnosti žádosti	I - 1194
K věci samé	I - 1195
K pravomoci Společenství uzavírat mezinárodní dohody	I - 1195
K pravomoci Společenství uzavřít novou Luganskou úmluvu	I - 1200
— K pravidlům o soudní příslušnosti	I - 1202
— K pravidlům o uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech	I - 1209

V řízení o posudku 1/03,

jehož předmětem je žádost o posudek na základě čl. 300 odst. 6 ES, podaná dne 5. března 2003 Radou Evropské unie,

SOUDNÍ DVŮR (plénium),

ve složení V. Skouris, předseda, C. W. A. Timmermans, A. Rosas (zpravodaj), K. Schieman, J. Makarczyk a J. Malenovský, předsedové senátů, J.-P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Lenaerts, P. Kūris, E. Juhász, G. Arestis, A. Borg Barthet, M. Ilešič, J. Klučka, U. Löhmus a E. Levits, soudci,

vedoucí soudní kanceláře: H. von Holstein, náměstek vedoucího soudní kanceláře,
a M.-F. Contet, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 19. října 2004,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Radu Evropské unie J. Schuttem a J.-P. Hixem, jako zmocněnci,
- za českou vládu T. Bočkem, jako zmocněncem,
- za dánskou vládu J. Moldem, jako zmocněncem,
- za německou vládu W.-D. Plessingem a A. Ditrichem, jakož i A. Tiemann, jako zmocněnci,
- za řeckou vládu A. Samoni-Rantou a S. Chala, jako zmocněnkyněmi,
- za španělskou vládu N. Díaz Abad, jako zmocněnkyní,

- za francouzskou vládu R. Abrahamem a G. de Bergues, jakož i A. Bodard-Hermant, jako zmocněnci,

- za Irsko D. O'Haganem a J. Gormleym, jako zmocněnci, ve spolupráci s P. Sreenanem, SC, a N. Hyland, BL,

- za italskou vládu I. M. Bragugliou, jako zmocněncem,

- za nizozemskou vládu S. Tersta, jako zmocněnkyní,

- za polskou vládu S. Królakem, jako zmocněncem,

- za portugalskou vládu L. Fernandesem a R. Correia, jako zmocněnci,

- za finskou vládu A. Guimaraes-Purokoski, jako zmocněnkyní,

- za švédskou vládu A. Krusem, jako zmocněncem,

- za vládu Spojeného království R. Caudwell, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s A. Dashwoodem, barrister,

- za Evropský parlament H. Duintjer Tebbensem a A. Caiolou, jako zmocněnci,

- za Komisi Evropských společenství J. Iglesias Buhiguesem, A.-M. Rouchaud-Joët a M. Wilderspinem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí L. A. Geelhoeda, prvního generálního advokáta, a F. G. Jacobse, P. Légera, D. Ruíz-Jaraba Colomera, A. Tizzana, C. Stix-Hackl, J. Kokott a M. Poiarese Madura, generálních advokátů, na neveřejném zasedání dne 15. dubna 2005,

vydává tento

Posudek

- 1 Žádost se týká výlučné či sdílené pravomoci Evropského společenství uzavřít novou úmluvu o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, která má nahradit stávající Luganskou úmluvu (dále jen „zamýšlená dohoda“ nebo „nová Luganská úmluva“).

- 2 Podle čl. 300 odst. 6 ES, „Evropský parlament, Rada, Komise nebo členský stát si mohou předem vyžádat posudek Soudního dvora o slučitelnosti zamýšlené dohody s ustanoveními této smlouvy. Je-li posudek Soudního dvora odmítavý, může dohoda vstoupit v platnost jen v souladu s článkem 48 Smlouvy o Evropské unii“.

Vylíčení kontextu žádosti o posudek

Příslušná ustanovení Smlouvy o ES

- 3 Část třetí Smlouvy o ES obsahuje hlavu IV, vloženou Amsterodamskou smlouvou a změněnou Niceskou smlouvou, která obsahuje právní základ pro přijímání mimo jiné právních předpisů Společenství v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech.

- 4 Článek 61 písm. c) ES v tomto ohledu stanoví:

„K postupnému vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva přijme Rada:

[...]

- c) opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech, jak je stanoveno v článku 65“.

5 Článek 65 ES zní takto:

„Opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech s mezinárodním prvkem přijímaná podle článku 67, pokud je to nutné k řádnému fungování vnitřního trhu, zahrnují mimo jiné:

a) zlepšení a zjednodušení:

— systému mezinárodního doručování soudních a mimosoudních písemností;

— spolupráce při opatřování důkazů;

— uznání a výkonu soudních a mimosoudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech;

b) podporu slučitelnosti kolizních norem platných v členských státech a předpisů pro řešení kompetenčních sporů;

c) odstraňování překážek řádného průběhu občanskoprávního řízení, popřípadě podporou slučitelnosti úpravy občanskoprávního řízení v členských státech.“

6 Článek 67 odst. 1 ES stanoví:

„Rada rozhoduje během přechodného období pěti let po vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost na návrh Komise nebo z podnětu členského státu a po konzultaci s Evropským parlamentem jednomyslně.“

7 Je třeba poukázat rovněž na to, že podle článku 69 ES se pro uplatnění hlavy IV části třetí Smlouvy o ES „použijí [...] Protokol o postavení Spojeného království a Irska a Protokol o postavení Dánska“. Jak vyplývá ze znění těchto dvou protokolů, Protokol o postavení Dánska (dále jen „dánský protokol“) je koncipován odlišně od Protokolu o postavení Spojeného království a Irska. Posledně uvedený protokol totiž Spojenému království Velké Británie a Severního Irska, jakož i Irsku umožňuje, aby byly vázány, přejí-li si to, nástroji přijatými na základě čl. 61 písm. c) ES, aniž by však měly povinnost vzdát se protokolu jako takového. Takovou možnost naproti tomu nemá Dánské království. V důsledku toho nařízení přijatá na základě uvedené hlavy IV v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech nejsou pro Dánsko závazná a ve vztahu k němu se nepoužijí.

8 Článek 293 ES (bývalý článek 220 Smlouvy o ES), který je součástí části šesté Smlouvy, obsahující obecná a závěrečná ustanovení, stanoví:

„Členské státy zahájí mezi sebou v případě potřeby jednání s cílem zajistit ve prospěch svých státních příslušníků:

[...]

— zjednodušení formalit, jimž podléhá vzájemné uznávání a výkon soudních rozhodnutí a rozhodčích nálezů.“

- 9 Další ustanovení Smlouvy byla použita jako právní základ pro odvětvové nástroje Společenství, které obsahují pravidla o příslušnosti jakožto vedlejší. Jako příklad uvádí Rada hlavu X nařízení Rady (ES) č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství (Úř. věst. 1994, L 11, s. 1; Zvl. vyd. 17/01, s. 146), založenou na článku 235 Smlouvy o ES (nyní článek 308 ES), a článek 6 směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb (Úř. věst. 1997, L 18, s. 1; Zvl. vyd. 05/02, s. 431), založený na čl. 57 odst. 2 Smlouvy o ES (nyní po změně čl. 47 odst. 2 ES) a článku 66 Smlouvy o ES (nyní článek 55 ES).

Nástroje Společenství existující k datu žádosti o posudek

Nařízení (ES) č. 44/2001

- 10 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42) zavádí obecnou právní úpravu soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí, která se ve Společenství použije v občanských a obchodních věcech.
- 11 Toto nařízení nahradilo ve vztahu mezi všemi členskými státy s výjimkou Dánska Úmluvu o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech uzavřenou v Bruselu dne 27. září 1968 (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32) na základě čl. 293 čtvrté odrážky Smlouvy o EHS (později čl. 220 čtvrtá odrážka Smlouvy o ES, nyní čl. 293 čtvrtá odrážka ES), ve znění Úmluvy ze dne 9. října 1978 o přistoupení

Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska (Úř. věst. L 304, s. 1, a pozměněné znění s. 77), Úmluvy ze dne 25. října 1982 o přistoupení Řecké republiky (Úř. věst. L 388, s. 1), Úmluvy ze dne 26. května 1989 o přistoupení Španělského království a Portugalské republiky (Úř. věst. L 285, s. 1) a Úmluvy ze dne 29. listopadu 1996 o přistoupení Rakouské republiky, Finské republiky a Švédského království (Úř. věst. 1997, C 15, s. 1, dále jen „Bruselská úmluva“).

- 12 V souladu s dánským protokolem se nařízení č. 44/2001 nepoužije na Dánsko. Naproti tomu na základě článku 3 Protokolu o postavení Spojeného království a Irska tyto členské státy sdělily, že si přejí účastnit se na přijetí a uplatňování uvedeného nařízení.
- 13 Soudní dvůr má pravomoc vykládat nařízení č. 44/2001 za podmínek vymezených v člancích 68 ES a 234 ES.

Bruselská úmluva

- 14 Jelikož na základě dánského protokolu není nařízení č. 44/2001 pro Dánsko závazné a ve vztahu k němu se nepoužije, na vztahy mezi tímto členským státem a státy, pro něž je nařízení č. 44/2001 závazné, se i nadále použije Bruselská úmluva. Je třeba nicméně poukázat na to, že dne 19. října 2005 byla v Bruselu podepsána dohoda mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o soudní příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, přičemž podpis byl jménem společenství schválen rozhodnutím Rady 2005/790/ES ze dne 20. září 2005 (Úř. věst. L 299, s. 61), s výhradou rozhodnutí Rady o uzavření uvedené dohody.

- 15 Kromě toho působnost nařízení č. 44/2001 je omezena článkem 299 ES, který vymezuje územní působnost Smlouvy, kdežto Bruselská úmluva se jako úmluva mezinárodního práva vztahuje i na určitá zámořská území různých členských států. Jedná se v případě Francouzské republiky o zámořská území a Mayotte a v případě Nizozemska o Arubu, přičemž ostatních členských států se netýká. Uvedená úmluva se tudíž i nadále použije, pokud jde o tato území.
- 16 V souladu s Protokolem o výkladu Úmluvy ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech Soudním dvorem, podepsaným v Lucemburku dne 3. června 1971 (Úř. věst. 1975 L 204, s. 28), má pravomoc vykládat Bruselskou úmluvu Soudní dvůr.

Luganská úmluva

- 17 Luganská úmluva o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsaná v Luganu dne 16. září 1988 (Úř. věst. L 319, s. 9, dále jen „Luganská úmluva“), má původ v založení Evropského sdružení volného obchodu (dále jen „ESVO“) a ve vytvoření obdobného systému, jako je systém Bruselské úmluvy mezi smluvními státy ESVO a členskými státy Evropské unie. Byla ratifikována všemi dotčenými státy s výjimkou Lichtenštejnského knížectví. Z důvodu pozdějšího přistoupení několika členských států ESVO k Evropské unii jsou nadále jedinými smluvními státy, které nejsou členy Evropské unie, Islandská republika, Norské království a Švýcarská konfederace, k nimž se připojila Polská republika, která ratifikovala uvedenou úmluvu dne 1. listopadu 1999, přičemž tento posledně uvedený stát se však stal dne 1. května 2004 členem Evropské unie.

- 18 Luganská úmluva je souběžná s Bruselskou úmluvou v tom smyslu, že jejím cílem je zabezpečit, aby se ve vztazích mezi státem, jenž je smluvní stranou Bruselské úmluvy, a členským státem ESVO, jenž je stranou Luganské úmluvy, jakož i ve vzájemných vztazích mezi členskými státy ESVO, jež jsou stranami Luganské úmluvy, uplatnila právní úprava, která je až na několik výjimek téměř shodná s právní úpravou, jež byla zavedena Bruselskou úmluvou.
- 19 Soudní dvůr nemá pravomoc vykládat Luganskou úmluvu. Určitý mechanismus výměny informací týkajících se soudních rozhodnutí vydaných na základě této úmluvy však byl zaveden protokolem č. 2 o jednotném výkladu úmluvy a členské státy Evropské unie i státy, které nejsou jejími členy, podepsaly prohlášení s cílem zabezpečit co nejjednotnější výklad uvedené úmluvy a odpovídajících ustanovení Bruselské úmluvy. Mimoto protokol č. 3 k Luganské úmluvě týkající se použití článku 57 této úmluvy, stanoví, že není-li podle některého ze smluvních států ustanovení jakéhokoli aktu orgánů Společenství slučitelné s touto úmluvou, smluvní státy neprodleně zváží změnu úmluvy, aniž by tím bylo dotčeno použití postupu upraveného v uvedeném protokolu č. 2.

Historie přípravných prací týkajících se zamýšlené dohody

- 20 Během zasedání konaného ve dnech 4. a 5. prosince 1997 pověřila Rada *ad hoc* pracovní skupinu, skládající se ze zástupců členských států Unie, jakož i Islandské republiky, Norského království a Švýcarské konfederace, aby zahájila práce za účelem souběžné revize Bruselské a Luganské úmluvy. Jednání měla v podstatě dvojí cíl, tedy modernizaci právní úpravy obsažené v těchto dvou úmluvách a odstranění odchylek mezi nimi.

- 21 Mandát uvedené *ad hoc* skupiny byl založen na článku 220 Smlouvy o ES a její práce byla završena v dubnu 1999. Tato skupina totiž dosáhla shody na textu revize Bruselské úmluvy a Luganské úmluvy. Tato dohoda byla potvrzena na politické úrovni Radou na jejím 2184. zasedání konaném ve dnech 27. a 28. května 1999 (dokument 7700/99 JUSTCIV 60 ze dne 30. dubna 1999).
- 22 Poté, co vstoupila v platnost Amsterodamská smlouva, která Společenství svěřila nové pravomoci týkající se soudní spolupráce v občanských věcech, nebylo již možno změny navrhané *ad hoc* skupinou ohledně právní úpravy obsažené v Bruselské úmluvě provést prostřednictvím revize této úmluvy na základě článku 293 ES. Komise proto dne 14. července 1999 předložila Radě návrh nařízení, jímž měl být výsledek prací této skupiny včleněn do práva Společenství. Rada tak dne 22. prosince 2000 na základě čl. 61 písm. c) a čl. 67 odst. 1 ES přijala nařízení č. 44/2001, které vstoupilo v platnost dne 1. března 2002.
- 23 Pokud jde o Luganskou úmluvu, Komise dne 22. března 2002 předložila doporučení k rozhodnutí Rady, jímž by Komise byla zmocněna k zahájení jednání s cílem přijmout úmluvu mezi Společenstvím a jedním, s ohledem na protokol o jeho postavení, Dánskem a jedním Islandem, Norskem, Švýcarskem a Polskem, o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, kterou by byla nahrazena Luganská úmluva ze dne 16. září 1988 [dokument SEC(2002) 298 konečný].
- 24 Na svém 2455. zasedání konaném ve dnech 14. a 15. října 2002 Rada zmocnila Komisi zahájit jednání směřující k přijetí nové Luganské úmluvy, aniž by tím byla dotčena otázka, zda uzavření této úmluvy spadá do výlučné pravomoci Společenství nebo do sdílené pravomoci Společenství a členských států. Rada rovněž přijala směrnice pro jednání.

- 25 Na svém 2489. zasedání konaném ve dnech 27. a 28. února 2003 se Rada rozhodla předložit Soudnímu dvoru projednávanou žádost o posudek.

Předmět zamýšlené dohody a žádost Rady o posudek

- 26 V bodech 8 až 12 své žádosti o posudek popisuje Rada předmět zamýšlené dohody následujícím způsobem:

„8 Zamýšlená dohoda by obsahovala novou úmluvu (Luganskou úmluvu) o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Předmět a obsah zamýšlené dohody vyplývá ze směrnic pro jednání, které se zase odvolávají na text revize (dok. 7700/99) a na nařízení Rady č. 44/2001, přičemž cílem je, aby podstatná ustanovení zamýšlené dohody byla v co možná největším rozsahu přizpůsobena ustanovením nařízení č. 44/2001.

9 Bod 1 směrnic pro jednání totiž stanoví, že je třeba, aby zamýšlená dohoda zachovala text revize, který byl předmětem dohody v Radě ze dne 27. a 28. května 1999, a aby znění hlav II až V dohody bylo upraveno způsobem, který by v co možná největším rozsahu umožňoval shodu se zněním nařízení č. 44/2001, přičemž se rozumí, že znění dohody a jejích protokolů bude upraveno tak, aby odráželo skutečnost, že Společenství bude smluvní stranou.

10 Předpokládá se tudíž, že podstatná ustanovení zamýšlené dohody budou vypadat takto:

- Hlava I upravující působnost by měla převzít znění článku 1 textu revize.

- Hlava II upravující příslušnost by měla v co možná největším rozsahu odpovídat kapitole II nařízení č. 44/2001. Článek 12a odst. 5 textu revize však bude případně zařazen namísto ustanovení čl. 14 odst. 5 nařízení č. 44/2001.

- Hlava III upravující uznávání a výkon rozhodnutí by měla v co možná největším rozsahu odpovídat kapitole III nařízení č. 44/2001. V ustanovení o bezplatné právní pomoci však bude doplněn druhý odstavec.

- Hlava IV upravující veřejné listiny a soudní smíry by měla v co možná největším rozsahu odpovídat kapitole IV nařízení č. 44/2001.

- Hlava V obsahující obecná ustanovení by měla v co možná největším rozsahu odpovídat ustanovením kapitoly V nařízení č. 44/2001.

11 Bod 2 směrnic pro jednání se týká ustanovení hlavy VII a následujících zamýšlené dohody.

- Bod 2 písm. a) směrnic pro jednání stanoví, že „úmluva musí být doplněna tak, aby postavila najisto vztah k právu Společenství a zejména k nařízení č. 44/2001. V tomto smyslu by měl být použit systém upravený v článku 54b Luganské úmluvy z roku 1988. Zvláště rozhodnutí vydaná v některém členském státě budou uznávána a vykonávána v jiném členském státě v souladu s právem Společenství.“

 - Bod 2 písm. b) a c) směrnic pro jednání se týká dohod se vztahem ke zvláště vymezeným věcem a dohod o neuznávání.

 - Bod 2 písm. d) a e) směrnic pro jednání stanoví, že zamýšlená dohoda musí obsahovat ustanovení, která umožní upravit specifické postavení Dánska, francouzských zámořských území, jakož i Nizozemských Antil a Aruby. Zatímco nařízení č. 44/2001 se nevztahuje na Dánsko, na francouzská zámořská území ani na Nizozemské Antily a Arubu, zamýšlená dohoda by se měla v zásadě vztahovat též na tyto země a území, jako je tomu u Luganské úmluvy z roku 1988.

 - Bod 2 písm. f) směrnic pro jednání stanoví, že zamýšlená dohoda může vstoupit v platnost teprve po své ratifikaci nejméně dvěma smluvními stranami. S výhradou použití přechodných ustanovení a s výhradou svého vstupu v platnost ve vztahu k dotčeným smluvním stranám nahradí zamýšlená dohoda mezi dotčenými smluvními stranami Luganskou úmluvu z roku 1988.
- 12 Text revize mimoto předvídá určité změny v závěrečných ustanoveních Luganské úmluvy z roku 1988, zvláště v ustanoveních o přistoupení k úmluvě a v ustanoveních protokolů č. 1, 2 a 3, které tvoří přílohu úmluvy.“

27 Žádost Rady o posudek je formulována následujícím způsobem:

„Spadá uzavření nové Luganské úmluvy o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, tak jak je popsána v bodech 8 až 12 tohoto spisu, plně do výlučné pravomoci Společenství, nebo spadá do sdílené pravomoci Společenství a členských států?“

28 Na jednání Rada upřesnila, že otázka pravomoci uzavírat mezinárodní dohody týkající se soudní spolupráce v občanských věcech ve smyslu článku 65 ES vyvstává v praxi často a že členské státy nejsou v této věci jednotné. Rada podle svého vyjádření v žádosti o posudek nepodporuje ani tezi o výlučné pravomoci, ani tezi o sdílené pravomoci, ale snažila se co možná nejpřesněji analyzovat jednotlivé aspekty judikatury Soudního dvora.

Písemná vyjádření členských států a orgánů Společenství

29 Žádost o posudek byla v souladu s čl. 107 odst. 1 prvním pododstavcem jednacího řádu doručena Komisi a Parlamentu, jež předložily svá vyjádření. Na základě druhého pododstavce článku 24 statutu Soudního dvora vyzval Soudní dvůr rovněž členské státy, aby se k této žádosti vyjádřily. Písemná vyjádření tak byla předložena německou, řeckou, španělskou a francouzskou vládou, Irskem, italskou, nizozemskou, portugalskou, finskou a švédskou vládou a vládou Spojeného království.

K přípustnosti žádosti

30 Rada, podporovaná španělskou, francouzskou a finskou vládou, jakož i Parlamentem a Komisí, má za to, že žádost o posudek je přípustná.

31 Žádost je totiž v souladu s požadavky čl. 107 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora, podle něhož se posudek „může týkat jak slučitelnosti zamýšlené dohody s ustanoveními Smlouvy o ES, tak i pravomoci Společenství nebo některého z jeho orgánů takovou dohodu uzavřít“. Pokud jde o otázku dělby pravomocí mezi Společenstvím a členskými státy, podle ustálené judikatury je žádost o posudek, která se týká otázky, zda určitá dohoda spadá plně do výlučné pravomoci Společenství, nebo zda spadá do sdílené pravomoci Společenství a členských států, přípustná (posudek 2/00 ze dne 6. prosince 2001, Recueil, s. I-9713, bod 19). Právě takový je přitom předmět otázky položené Radou.

32 Krom toho za účelem ověření, zda předmětná dohoda je dohodou „zamýšlenou“ ve smyslu čl. 300 odst. 6 ES, je připomínáno, že podle Soudního dvora postačuje, aby byl znám předmět dohody (posudek 2/94 ze dne 28. března 1996, Recueil, s. I-1759, bod 11). Tak tomu je i v projednávaném případě, jelikož směrnice pro jednání dostatečně určují předmět a obsah uvedené dohody i záležitosti, které má dohoda upravovat.

K věci samé

33 Rada ve své žádosti o posudek podává otázku pravomoci Společenství uzavřít zamýšlenou dohodu pod trojím zorným úhlem. Předně zkoumá případnou existenci explicitní vnější pravomoci, dále případnou existenci implicitní vnější pravomoci a konečně případnou výlučnou povahu této pravomoci.

K existenci explicitní vnější pravomoci

- 34 Rada, podporována v tomto ohledu všemi členskými státy, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, jakož i Parlamentem a Komisí, uvádí, že záležitosti, které mají být upraveny v zamýšlené dohodě, patří do působnosti čl. 61 písm. c) a článku 67 ES. Tento právní základ nepředvídá výslovně vnější pravomoc Společenství.

K existenci implicitní vnější pravomoci

- 35 Podle Rady, všech členských států, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, jakož i Parlamentu a Komise, je pro určení, zda je dána implicitní vnější pravomoc, relevantní odvolat se na posudek 1/76 ze dne 26. dubna 1977 (Recueil, s. 741), upřesněný posudkem 1/94 ze dne 15. listopadu 1994 (Recueil, s. I-5267), přičemž obsah těchto posudků byl Soudním dvorem shrnut v rozsudcích zvaných „otevřené nebe“ ze dne 5. listopadu 2002, Komise v. Dánsko (C-467/98, Recueil, s. I-9519, bod 56); Komise v. Švédsko (C-468/98, Recueil, s. I-9575, bod 53); Komise v. Finsko (C-469/98, Recueil, s. I-9627, bod 57); Komise v. Belgie (C-471/98, Recueil, s. I-9681, bod 67); Komise v. Lucembursko (C-472/98, Recueil, s. I-9741, bod 61); Komise v. Rakousko (C-475/98, Recueil, s. I-9797, bod 67) a Komise v. Německo (C-476/98, Recueil, s. I-9855, bod 82).
- 36 Uvádějí, že podle zásady formulované ve výše uvedeném posudku 1/76 je implicitní vnější pravomoc dána nejen ve všech případech, kdy již došlo k použití vnitřní pravomoci za účelem přijetí opatření v souvislosti s uskutečňováním společných politik, ale i tehdy, když jsou vnitřní opatření Společenství přijímána pouze při příležitosti uzavření mezinárodní dohody a jejího vstupu v platnost. Pravomoc

zavazovat Společenství ve vztahu ke třetím státům tak může implicitně vyplývat z ustanovení Smlouvy, jimiž je založena vnitřní pravomoc, je-li účast Společenství na mezinárodní dohodě nutná k uskutečnění jednoho z cílů Společenství (viz výše uvedený posudek 1/76, body 3 a 4, jakož i výše uvedené rozsudky „otevřené nebe“, zejména rozsudek Komise v. Dánsko, bod 56).

37 Ve své pozdější judikatuře Soudní dvůr upřesnil, že, pokud se jedná zejména o existenci výlučné implicitní pravomoci, výše uvedený posudek 1/76 míří na případ, kdy lze vnitřní pravomoc účinně vykonávat pouze současně s vnější pravomocí (výše uvedený posudek 1/94, bod 89), a uzavření mezinárodní dohody je tak nutné k uskutečnění cílů Smlouvy, které nemohou být dosaženy zavedením samostatných pravidel (formulace použitá ve výše uvedených rozsudcích „otevřené nebe“, zejména Komise v. Dánsko, bod 57). Podle výrazu použitého Soudním dvorem v bodě 86 uvedeného posudku 1/94 musí být uskutečnění cíle Společenství „nerozlučně spjata“ s uzavřením mezinárodní dohody.

38 Rada zdůrazňuje, že Společenství již přijalo vnitřní pravidla týkající se soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, čímž je odůvodněna jeho implicitní pravomoc uzavřít zamýšlenou dohodu. V tomto ohledu poukazuje na nařízení č. 44/2001, ale také například na hlavu X nařízení č. 40/94 a článek 6 směrnice 96/71.

39 Rada upřesňuje, že ani členské státy, ani Komise se nedovolávaly nutnosti uzavření zamýšlené dohody. Parlament se domnívá, že taková nutnost neexistuje. Soudní spolupráce v občanských věcech podle článku 65 ES totiž může být velmi snadno omezena na opatření určená soudům a úřadům pouze členských států, aniž by se tato opatření dotýkala vztahů s třetími státy, jak rovněž vyjadřuje uvedený článek, podle jehož znění jsou tato opatření přijímána, „pokud je to nutné k řádnému fungování vnitřního trhu“.

- 40 Podle německé vlády je taková nutnost v každém případě vyloučena, neboť vnitřní právní úprava neukládá souběžnou účast třetích států.
- 41 Řecká vláda, která zastává názor, že soudní příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí v občanských a obchodních věcech představují tři samostatné oblasti, které jsou jen zčásti pokryty nařízením č. 44/2001, má za to, že ta část každé z těchto oblastí, která není pokryta tímto nařízením, není nerozlučně spjata s uzavřením mezinárodní úmluvy. Tvrdit opak by bylo v rozporu s autonomií mezinárodního procesního práva. Uvedené nařízení tedy jako částečná právní úprava Společenství nezakládá výlučnou vnější pravomoc na základě kritérií použitých ve výše uvedeném posudku 1/76.
- 42 Finská vláda a vláda Spojeného království uplatňují, že uzavření zamýšlené dohody není neoddělitelné od výkonu vnitřní pravomoci Společenství. Posledně uvedená vláda se jako důkazu dovolává skutečnosti, že Luganská úmluva byla uzavřena deset let po podpisu Bruselské úmluvy a že přijetí nařízení č. 44/2001, k němuž došlo v podstatném předstihu před aktualizací Luganské úmluvy, nevzbudilo žádné výhrady.

K existenci výlučné pravomoci založené na zásadách vytyčených v rozsudku AETR

- 43 Podle Rady, všech členských států, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, jakož i Parlamentu a Komise, představuje judikaturu rozhodnou pro posouzení, zda implicitní vnější pravomoc Společenství je výlučné povahy, či nikoliv, rozsudek ze dne 31. března 1971, Komise v. Rada, zvaný „AETR“ (22/70, Recueil, s. 263), tak jak byl upřesněn posudkem 2/91 ze dne 19. března 1993 (Recueil, s. I-1061) a výše uvedeným posudkem 1/94, přičemž Soudní dvůr své stanovisko shrnul ve výše uvedených rozsudcích „otevřené nebe“, v nichž rozlišil tři případy.

44 Body 17 a 18 výše uvedeného rozsudku AETR zní takto:

„17 zejména pokaždé, když Společenství k provedení společné politiky předvídané ve Smlouvě přijme ustanovení, jimiž se, ať již jakoukoli formou, stanoví společná pravidla, nemají členské státy nadále již právo, ať už jednají jednotlivě či dokonce i společně, sjednávat závazky vůči třetím státům, jimiž jsou dotčena tato pravidla;

18 v rozsahu, v němž dochází k zavádění těchto společných pravidel, může totiž pouze samotné Společenství převzít a plnit závazky sjednané ve vztahu k třetím státům s účinky pro celou oblast platnosti právního řádu Společenství“.

45 Body 81 až 84 výše uvedeného rozsudku Komise v. Dánsko zní takto:

„81 Je třeba ještě určit, za jakých podmínek může být dosah společných pravidel dotčen nebo změněn předmětnými mezinárodními závazky, a tudíž za jakých podmínek Společenství nabyvá vnější pravomoc v důsledku výkonu své vnitřní pravomoci.

82 Podle judikatury Soudního dvora tomu tak je v případě, spadají-li mezinárodní závazky do působnosti společných pravidel (výše uvedený rozsudek AETR, bod 30), nebo v každém případě, patří-li do oblasti, kterou taková pravidla již

velkou měrou pokrývají (výše uvedený posudek 2/91, bod 25). V posledně uvedeném případě Soudní dvůr rozhodl, že členské státy na sebe nemohou brát mezinárodní závazky mimo rámec společných orgánů, a to ani tehdy, neexistuje-li mezi těmito závazky a společnými pravidly žádný rozpor (výše uvedený posudek 2/91, body 25 a 26).

83 Tímto způsobem tudíž, pokud Společenství začlenilo do svých vnitřních normativních aktů ustanovení o zacházení se státními příslušníky třetích zemí nebo výslovně svěřilo svým orgánům pravomoc vyjednávat se třetími zeměmi, nabývá výlučnou vnější pravomoc v rozsahu působnosti těchto aktů (výše uvedený posudek 1/94, bod 95, a posudek 2/92 [ze dne 24. března 1995, Recueil, s. I-521,] bod 33).

84 Totéž platí, a to dokonce i při neexistenci výslovné doložky zmocňující jeho orgány k vyjednávání se třetími zeměmi, pokud Společenství v určité oblasti provedlo úplnou harmonizaci, neboť takto přijatá společná pravidla by mohla být dotčena ve smyslu výše uvedeného rozsudku AETR, pokud by si členské státy zachovaly volnost vyjednávat se třetími zeměmi (viz výše uvedené posudky 1/94, bod 96, a 2/92, bod 33).“

46 Vláda Spojeného království vybízí Soudní dvůr k přehodnocení zásady vyjádřené v bodě 82 výše uvedeného rozsudku Komise v. Dánsko z důvodů souvisejících s obecnými zásadami Smlouvy, kterými se řídí meze pravomocí Společenství, a s vnitřní soudržností judikatury týkající se účinku mezinárodní dohody ve smyslu výše uvedeného rozsudku AETR.

47 Uvedená vláda zaprvé uplatňuje, že druhý znak kritéria přijatého Soudním dvorem v bodě 82 výše uvedeného rozsudku Komise v. Dánsko, který odkazuje na bod 25 výše uvedeného posudku 2/91, totiž obrat „v každém případě, patří-li do oblasti,

kteřou taková pravidla již velkou měrou pokrývají“, není jasný ani přesný, což vyvolává nejistotu, a to je nepřijatelné v oblasti omezení pravomocí členských států, když podle prvního pododstavce článku 5 ES přísluší Společenství pouze pravomoci, které mu byly svěřeny.

48 Vláda Spojeného království poukazuje zadruhé na to, že tento znak kritéria je jen obtížně slučitelný s jednotlivými případy dotčení ve smyslu výše uvedeného rozsudku AETR, které jsou uvedeny jako příklady tohoto druhého znaku v bodech 83 a 84 výše uvedeného rozsudku Komise v. Dánsko. Tento znak totiž není rozhodný pro určení, zda je dán účinek ve smyslu uvedeného rozsudku AETR, jsou-li do určitého aktu začleněna ustanovení o zacházení se státními příslušníky třetích států, neboť výlučnost pravomoci je omezena na specifické záležitosti, které jsou upraveny tímto aktem. Je třeba použít spíše první znak obecného kritéria, totiž obrat „spadají-li mezinárodní závazky do působnosti společných pravidel“. Stejně tomu tak je i ve třetím případě, který se týká provedení úplné harmonizace, čímž je nutně vyloučeno, aby pravidla Společenství předmětnou oblast pokrývala pouze „velkou měrou“. Opuštění tohoto znaku kritéria by umožnilo s větší přesností vymezit účinek ve smyslu výše uvedeného rozsudku AETR, přičemž by však bylo zabezpečeno, že členské státy budou dodržovat svou povinnost loajální spolupráce, kdykoli jednají na mezinárodní úrovni.

49 Rada, podporovaná německou a francouzskou vládou, zabývající se prvním případem předvídaným v bodě 83 výše uvedeného rozsudku Komise v. Dánsko, který odkazuje na bod 95 výše uvedeného posudku 1/94 a bod 33 výše uvedeného posudku 2/92, tedy „pokud Společenství začlenilo do svých vnitřních normativních aktů ustanovení o zacházení se státními příslušníky třetích zemí“, se domnívá, že není relevantní, pokud jde o nařízení č. 44/2001. Z článků 2 a 4 tohoto nařízení totiž vyplývá, že rozhodným kritériem pro použití tohoto nařízení je bydliště, a nikoliv státní příslušnost.

50 Italská vláda uvádí, že je možné argumentovat ve prospěch implicitního rozšíření nařízení č. 44/2001 ve vztahu ke státním příslušníkům třetích států, jelikož článek 4

tohoto nařízení stanoví, že ve vztahu k osobám, které nemají bydliště na území Společenství, se určuje příslušnost soudů každého členského státu podle jeho vlastních právních předpisů, a články 32 až 37 uvedeného nařízení stanovují režim uznávání rozhodnutí vydaných soudy ostatních členských států.

- 51 Komise se domnívá, že nařízení č. 44/2001 obsahuje „ustanovení o zacházení se státními příslušníky třetích zemí“ v tom smyslu, že články 2 a 4 tohoto nařízení jej činí použitelným na vztahy mezi státy, a to i za vnějšími hranicemi Společenství, bez jakéhokoliv zeměpisného omezení nebo omezení osobní působnosti.
- 52 Do nařízení č. 44/2001 tak byla včleněna pravidla pro určení územní příslušnosti členských států, pokud jde o žalované s bydlištěm mimo území Společenství, což odůvodňuje výlučnou pravomoc Společenství uzavřít zamýšlenou dohodu.
- 53 Švédská vláda tvrdí, že právní úprava týkající se soudní spolupráce v občanských věcech není určena přímo jednotlivcům, ale soudům, které ji musí použít. Faktorem rozhodným pro působnost nařízení č. 44/2001 není tedy to, zda se ustanovení uvedeného nařízení vztahují na státního příslušníka třetího státu, či nikoliv, ale to, zda je sídlo soudu v Unii.
- 54 Rada, podporována přinejmenším implicitně většinou vlád, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, zabývající se druhým případem předvídaným v bodě 83 výše uvedeného rozsudku Komise v. Dánsko, který odkazuje na bod 95 výše uvedeného posudku 1/94 a bod 33 výše uvedeného posudku 2/92, tedy pokud Společenství „výslovně svěřilo svým orgánům pravomoc vyjednávat se třetími zeměmi“, se domnívá, že v projednávaném případě tomu tak není.

- 55 Komise uvádí, že Rada ji pravidelně zmocňuje, aby vedla mezinárodní jednání o ustanoveních, která mají být včleněna do mezinárodních nástrojů a která se týkají pravidel pro určení mezinárodní příslušnosti, jakož i uznávání a výkonu rozhodnutí, aniž by si členské státy kdy nárokovaly možnost samy sjednávat pravidla pro určení příslušnosti, která se použijí pro žalované s bydlištěm mimo území členských států.
- 56 Italská vláda, Parlament a Komise mimoto připomínají rozdíl mezi zněním čl. 71 odst. 1 nařízení č. 44/2001, podle něhož „[t]ímto nařízením nejsou dotčeny smlouvy, jejichž stranami jsou členské státy a jež upravují příslušnost, uznání nebo výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech“, a zněním čl. 57 odst. 1 Bruselské úmluvy, podle něhož „[t]outo úmluvou nejsou dotčeny smlouvy, jejichž stranami jsou nebo budou smluvní strany a jež upravují příslušnost, uznání nebo výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech“. Z vynechání slov „nebo budou“ v článku 71 vyvozují, že uvedené nařízení je implicitně založeno na předpokladu, že pouze Společenství je nadáno pravomocí uzavírat dohody, které se obecným způsobem týkají občanských a obchodních věcí. Podle Parlamentu je tento výklad jediný možný tím spíše v případě Luganské úmluvy, která se plně překrývá s oblastí pokrytou uvedeným nařízením.
- 57 Portugalská vláda takové vývody zpochybňuje. Zastává názor, že znění článku 71 nařízení č. 44/2001 ukazuje, že pravidla uvedená v tomto nařízení mají vždy přednost před všemi ostatními pravidly vyplývajícími z obecných smluv, které upravují stejné situace. V každém případě, zamýšlená dohoda upravuje v zásadě situace, na něž se uvedené nařízení nepoužije.
- 58 Konečně Rada, zabývající se třetím případem vymezeným v bodě 84 výše uvedeného rozsudku Komise v. Dánsko, který odkazuje na bod 96 výše uvedeného posudku 1/94 a bod 33 výše uvedeného posudku 2/92, tedy „pokud Společenství v určité oblasti provedlo úplnou harmonizaci“, bere v úvahu zprvč určení relevantní oblasti,

zadruhé případný dopad „doložky o oddělení“ v zamýšlené dohodě a zatřetí případný dopad shody mezi ustanoveními zamýšlené dohody a vnitřními pravidly Společenství.

— Určení relevantní oblasti

- 59 Rada, stejně jako většina členských států, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, se domnívá, že při určení relevantní oblasti nepostačuje držet se názvu oblasti, ale je třeba konkrétně srovnat věcnou, osobní a územní působnost nařízení č. 44/2001 s působností zamýšlené dohody a ověřit, zda jsou jejími ustanoveními dotčena pravidla obsažená v právní úpravě Společenství. Nicméně italská vláda uvádí, že Soudní dvůr se nikdy nezabýval posuzováním dotčení ustanovení práva Společenství mezinárodními závazky sjednanými členskými státy, ale omezil se vždy na srovnání oblastí právní úpravy, které pokrývá na jedné straně určitá mezinárodní dohoda a na druhé straně právní úprava Společenství.
- 60 Několik z uvedených vlád zdůrazňuje, že rozsah dotčené oblasti musí být přezkoumán s přihlédnutím k právnímu základu nařízení č. 44/2001, jakož i k článku 65 ES. Podle tohoto ustanovení je Společenství nadáno pravomocí přijímat opatření, „pokud je to nutné k řádnému fungování vnitřního trhu“. Irsko a portugalská vláda rovněž uvádějí, že v písmeně b) tohoto článku není použito spojení „sbližování pravidel“, ale „podpor[a] slučitelnosti kolizních norem platných v členských státech a předpisů pro řešení kompetenčních sporů“, což naznačuje, že v oblasti příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí nedošlo ke globálnímu vnitřnímu svěřeni pravomocí, ale spíše že takové svěřeni pravomocí je závislé na přezkoumání každého jednotlivého případu. Švédská vláda rovněž vyzdvihuje rozlišení mezi vzájemným uznáváním a harmonizací hmotné právních pravidel a tvrdí, že při neexistenci takové harmonizace není možno uložit členskému státu,

aby režim uznávání rozhodnutí rozšířil na třetí státy, aniž by tento členský stát projevil svůj souhlas s tím, že právní řád uvedeného třetího státu splňuje požadavky na právní jistotu takovým způsobem, aby tento členský stát mohl upustit od ochrany, kterou poskytuje svým vlastním státním příslušníkům.

- 61 Naproti tomu italská vláda se domnívá, že ustanovení nařízení č. 44/2001 zavádějí úplnou právní úpravu v oblasti soudní příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Tento názor je podle ní potvrzen judikaturou Soudního dvora týkající se Bruselské úmluvy, podle níž tato úmluva vytvořila řízení o uznání vykonatelnosti rozhodnutí cizozemských soudů (*exequatur*), které představuje samostatný a ucelený systém, a to i v oblasti procesních prostředků (rozsudek ze dne 2. července 1985, *Brasserie du Pêcheur*, 148/84, Recueil, s. 1981, bod 17). V důsledku toho spočívá pravomoc uzavřít zamýšlenou dohodu výlučně na straně Společenství.
- 62 Parlament zastává názor, že pojem oblasti může zahrnovat pouze oblast věcné působnosti nařízení č. 44/2001 a že není namístě přihlížet k jeho osobní a územní působnosti. Dospívá k závěru, že zamýšlená dohoda plně spadá do předmětu tohoto nařízení, totiž souboru pravidel, které v přeshraničních sporech určují soudní příslušnost, jakož i podmínky uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ve státech, pro něž je závazná tato dohoda a uvedené nařízení, a že tudíž výlučnou pravomoc k uzavření takové dohody má Společenství.
- 63 Podle Komise zamýšlená dohoda plně spadá do působnosti nařízení č. 44/2001, neboť veškeré situace, o nichž tato dohoda pojednává, jsou již zahrnuty do působnosti pravidel Společenství, jejichž cílem je předcházet negativním či pozitivním sporům o příslušnost. Je totiž třeba mít za to, že pravidla pro určení příslušnosti, byť odkazují na vnitrostátní právo, jsou nicméně pravidly Společenství. Stejně tak případy, kdy není dána příslušnost soudů Společenství, nepředstavují mezery v zákoně či právní vakuu, které by členské státy mohly vyplnit, ale konečnou volbu zákonodárce Společenství.

- 64 Pokud jde o oblast, kterou pokrývá kapitola II nařízení č. 44/2001, týkající se příslušnosti soudů členských států, Rada a většina vlád, které Soudnímu dvoru předložily vyjádření, připomínají znění čl. 4 odst. 1 tohoto nařízení, podle něhož „[n]emá-li žalovaný bydliště na území některého členského státu, určuje se příslušnost soudů každého členského státu podle jeho vlastních právních předpisů, s výhradou článků 22 a 23“. Z toho dovozují, že uvedené nařízení lze vyložit v tom smyslu, že jeho kapitola II se v zásadě použije pouze tehdy, má-li žalovaný bydliště na území některého členského státu, a že členské státy mají, až na několik výjimek, i nadále pravomoc určit příslušnost svých soudů, pokud žalovaný bydliště na území Společenství nemá. Zamýšlená dohoda tudíž nezasahuje do pravidel Společenství.
- 65 Francouzská vláda uvádí, že je možno se domnívat, že čl. 4 odst. 1 nařízení č. 44/2001 představuje přenesení pravomoci Společenství na členské státy, což by odůvodňovalo pravomoc Společenství. Vyjadřuje však svůj nesouhlas s tímto výkladem a spolu s vládou Spojeného království zdůrazňuje, že toto ustanovení je deklaratorním ustanovením v tom, že vyvozuje důsledek z čl. 2 odst. 1 téhož nařízení, který omezuje použití obecného pravidla pro určení příslušnosti na žalované s bydlištěm v některém členském státě. Takový výklad je potvrzen užitím oznamovacího způsobu v devátém bodě odůvodnění tohoto nařízení, který upřesňuje, že „[ž]alovaný, který nemá bydliště v některém z členských států, [obecně podléhá] vnitrostátní[m] pravidl[ům] pro určení příslušnosti použitelný[m] na území členského státu, kde se koná řízení [...]“.
- 66 Finská vláda rovněž zpochybňuje tezi, že čl. 4 odst. 1 nařízení č. 44/2001 je možno stavět naroveň přijetí společných pravidel ve smyslu výše uvedeného rozsudku AETR. Ačkoliv je pravda, že v rozsudku ze dne 10. února 1994, Mund a Fester (C-398/92, Recueil, s. I-467) Soudní dvůr rozhodl, že jak Bruselská úmluva, tak i vnitrostátní ustanovení, na něž odkazuje, jsou spojeny se Smlouvou, ve věci, v níž byl vydán uvedený rozsudek, nešlo o otázku výkladu článku 4 této úmluvy (který odpovídá článku 4 uvedeného nařízení), ale o situaci, kdy oba účastníci řízení měli bydliště ve státě, který byl smluvní stranou uvedené úmluvy. Mimoto skutečnost, že některé ustanovení odkazuje na Smlouvu, neznamená automaticky, že otázky

týkající se působnosti tohoto ustanovení spadají do pravomoci Společenství, neboť Smlouva se nespokojuje s přenesením určité pravomoci na Společenství, ale stanoví rovněž povinnosti, které jsou členské státy povinny dodržovat, když vykonávají svou vlastní pravomoc (viz zejména rozsudek ze dne 5. listopadu 2002, Komise v. Spojené království, C-466/98, Recueil, I-9427, bod 41). Konečně úmluvy uzavírané členskými státy v oblasti soudní příslušnosti jsou rovněž zahrnuty do pojmu „vlastní právní předpisy členského státu“, použitím v čl. 4 odst. 1 téhož nařízení, a není důvod se domnívat, že by Společenství pouhým včleněním určitého pravidla do tohoto nařízení nabylo výlučnou pravomoc uzavírat mezinárodní dohody ve věcech, na něž se vztahuje působnost tohoto pravidla.

67 Rada a většina členských států, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, uvádí, že nařízení č. 44/2001 stanoví určité případy, kdy je jako výjimka ze zásady uvedené v čl. 4 odst. 1 tohoto nařízení příslušnost soudů členských států určena ustanoveními tohoto nařízení, a to přestože žalovaný nemá bydliště na území některého členského státu. Jedná se o:

- případy výlučné příslušnosti uvedené v článku 22 (například spory týkající se práv k nemovitostem, platnosti rozhodnutí právnických osob, platnosti zápisů do veřejných rejstříků, spory ve věcech výkonu rozhodnutí);

- ujednání o příslušnosti podle článku 23 (v případě uzavření dohody o příslušnosti);

- ustanovení o příslušnosti, která chrání stranu považovanou za slabší:
 - ve věcech pojištění (čl. 9 odst. 2),
 - ve věcech spotřebitelských smluv (čl. 15 odst. 2),
 - ve věcech individuálních pracovních smluv (čl. 18 odst. 2);
- ustanovení o překážce litispendence a závislých řízeních (články 27 až 30).

⁶⁸ Podle Rady a většiny členských států, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, by zamýšlená úmluva v rozsahu těchto výjimek mohla pozměnit část nařízení č. 44/2001, která se týká soudní příslušnosti. Německá vláda se tak domnívá, že pravidla pro určení příslušnosti předvídaná touto úmlouvou mohou pozměnit pravidla pro určení příslušnosti obsažená v uvedeném nařízení či modifikovat jejich dosah a že ohledně některých částí nové Luganské úmluvy je tak dána výlučná pravomoc Společenství. Portugalská vláda však zastává názor, že výjimka nemůže vyvrátit pravidlo a že není v tomto ohledu nutné předvídat všechny situace, které by případně mohly vyvolat výlučnou pravomoc Společenství.

⁶⁹ Tak je tomu rovněž v případě takového ustanovení, jakým je čl. 54b odst. 2 Luganské úmluvy, který předvídá určité případy, kdy se zamýšlená dohoda použije vždy (v případech výlučné příslušnosti, ujednání o příslušnosti, překážky litispendence

a závislých řízení a, pokud stát původu nebo dožádaný stát není členem Společenství, ve věcech uznání a výkonu rozhodnutí).

- 70 Takovým ustanovením by mohla být dotčena působnost nařízení č. 44/2001. Pravidla zamýšlené dohody týkající se výlučné příslušnosti by tak předepisovala příslušnost soudu třetího státu, a to přestože žalovaný má bydliště na území Společenství. Těchto několik výjimečných případů však nemůže mít vliv na obecný dosah uvedeného nařízení a odůvodnit výlučnou pravomoc Společenství.
- 71 V tomto ohledu Irsko vyslovuje tři připomínky. Předně si lze jen obtížně představit, v jaké konkrétní situaci by takové ustanovení, jako je čl. 54b odst. 2 Luganské úmluvy, mohlo vést k rozporu mezi nařízením č. 44/2001 a zamýšlenou dohodou, jestliže veškeré situace předvídané tímto ustanovením spadají mimo působnost tohoto nařízení. Dále, jelikož by toto ustanovení bylo shodné s nyní platným zněním uvedeného čl. 54b odst. 2 a Společenství by bylo smluvní stranou nové Luganské úmluvy, která by měla být smíšenou dohodou, nelze tvrdit, že členské státy sjednávají se třetími státy závazky, jimiž jsou dotčena pravidla Společenství. Tato situace je tudíž odlišná od situace, kdy členský stát sjedná závazky vůči třetím státům bez účasti Společenství. Konečně jediným důsledkem skutečnosti, že takové ustanovení, jako je uvedený čl. 54b odst. 2, má účinek na pravidla Společenství, je to, že Společenství je nadáno výlučnou pravomocí sjednat toto jediné ustanovení, přičemž členskými státy zůstává zachována pravomoc ohledně ostatních ustanovení zamýšlené dohody.
- 72 Pokud jde o příslušnost soudů, zastává Parlament názor, že nařízení č. 44/2001 se nevztahuje pouze na spory, u nichž se lze domnívat, že se jedná o spory uvnitř Společenství. Toto nařízení se totiž použije rovněž, je-li před soudem některého členského státu zahájeno řízení proti žalovanému s bydlištěm mimo území Společenství. Podle Parlamentu to byl zákonodárce Společenství, kdo stanovil pravidlo pro určení příslušnosti vyjádřené v článku 4 uvedeného nařízení, a členské

státy nemají pravomoc toto pravidlo měnit. Nanejvýš by mohly změnit své vlastní vnitrostátní právní předpisy, které se použijí na základě zmocnění uděleného Společenstvím. Působnost tohoto článku 4 tudíž v důsledku zamýšlené dohody dozná změny, neboť proti žalovaným s bydlištěm ve smluvních státech Luganské úmluvy nebude již možno zahájit řízení před soudem některého z členských států na základě vnitrostátních pravidel pro určení příslušnosti, třebaže podle uvedeného článku 4 mohou být tato pravidla v zásadě uplatněna vůči všem žalovaným s bydlištěm mimo území Společenství.

- 73 Na základě téže úvahy jako Parlament usuzuje Komise, že skutečnost, zda nařízení č. 44/2001 bude dotčeno, je samotným předmětem jednání. Pokud jde o pravidla pro určení příslušnosti, nutným důsledkem zamýšlené dohody by bylo také vyloučení pravidla stanoveného v článku 4 tohoto nařízení, které svěřuje soudům členského státu zbytkovou soudní příslušnost ve vztahu k žalovaným s bydlištěm ve státě, který není členem Společenství, avšak je smluvní stranou Luganské úmluvy. Uvedený článek 4 by tudíž byl dotčen, pokud by se členské státy byly schopny na takových ustanoveních shodnout s cílem rozšířit účinek tohoto článku též na jiné třetí státy.
- 74 Komise proto zpochybňuje argumenty, podle nichž lze pravomoc členských států opřít o článek 4 nařízení č. 44/2001. Zaprvé uplatňuje, podporována v tomto bodě Parlamentem, že pravidlo vyjádřené v tomto článku bylo stanoveno zákonodárcem Společenství, a že tudíž členské státy již nemají pravomoc rozhodnout o tom, že v jejich vztazích se třetími státy se již nepoužijí jejich vnitrostátní právní předpisy, ale jiná pravidla. Zadruhé uvádí, že jakýmkoli pravidly pro určení příslušnosti, sjednanými v rámci zamýšlené dohody a vztahujícími se na žalované s bydlištěm mimo území Společenství, jsou dotčena harmonizovaná pravidla pro určení příslušnosti, jelikož cílem těchto pravidel je předcházení pozitivním nebo negativním sporům o příslušnost a případům překážky litispendence nebo vzájemně neslučitelných rozhodnutí.
- 75 Pokud se jedná o část nařízení č. 44/2001, která se týká uznávání a výkonu rozhodnutí, tedy kapitolu III tohoto nařízení, Rada a většina členských států, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, uvádí, že rozsah působnosti zamýšlené dohody a rozsah působnosti tohoto nařízení se žádným způsobem nekryjí. Německá

vláda zejména uplatňuje, že uvedené nařízení nelze použít na rozhodnutí, která jsou „zahraniční“ ve vztahu ke Společenství. Portugalská vláda se táže, jakým způsobem by mohlo být vzájemné uznávání rozhodnutí vydaných soudy členských států Společenství dotčeno zavedením pravidel pro uznávání rozhodnutí soudů států, jež nejsou členy Společenství. Nařízení č. 44/2001 se totiž vztahuje na uznání a výkon rozhodnutí vydaného soudem členského státu v jiném členském státě, kdežto zamýšlená dohoda se týká uznání a výkonu rozhodnutí vydaného soudem třetího státu v členském státě a rozhodnutí vydaného soudem členského státu v třetím státě.

76 Naproti tomu Komise se domnívá, že kapitola III nařízení č. 44/2001 by byla rovněž dotčena ustanoveními sjednanými členskými státy. Zdůrazňuje skutečnost, že toto nařízení a zamýšlená dohoda obsahují jeden a týž soubor pravidel, která se v zásadě použijí bez ohledu na to, ve kterém státě se nachází soud, který vydal rozhodnutí.

77 Parlament zastává stejný názor. Podle něj by byla pravidla uvedená v nařízení č. 44/2001 zamýšlenou dohodou rovněž dotčena, neboť skutečnost, že použití uvedené kapitoly III je omezeno pouze na rozhodnutí jiných členských států, představuje záměrnou volbu zákonodárce. Povinnost zacházet stejným způsobem s rozhodnutími vydanými ve smluvních státech Luganské úmluvy, která bude vyplývat z nové Luganské úmluvy, by tento právní stav změnila.

— „Doložka o oddělení“

78 Rada a většina vlád členských států, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, se zabývá případným dopadem „doložky o oddělení“ předvídané v bodě 2 písm. a) směrnic pro jednání, který odkazuje na zásady stanovené v článku 54b Luganské

úmluvy. Jak uvádí řecká vláda, účinkem této doložky je „oddělení“ omezené oblasti právní úpravy, která může založit výlučnou pravomoc Společenství, od zbývajících částí zamýšlené dohody. Účinkem této doložky, tak jak je vyjádřena v čl. 54b odst. 1 Luganské úmluvy, je v zásadě to, že členské státy mezi sebou použijí nařízení č. 44/2001, a nikoli novou Luganskou úmluvu.

- 79 Rada a uvedené vlády k tomuto bodu zaujímají svá stanoviska s přihlédnutím k judikatuře Soudního dvora, jak vyplývá z výše uvedených rozsudků „otevřené nebe“, a zvláště z bodu 101 rozsudku Komise v. Dánsko, který zní:

„101 Toto zjištění nemůže být zpochybněno okolností, že uvedený článek 9 [dvoustranné dohody nazvané ‚o otevřeném nebi‘ a uzavřené v roce 1995 v oblasti letecké dopravy mezi Dánským královstvím a Spojenými státy americkými] ukládá, aby nařízení [Rady (EHS) č. 2409/92 ze dne 23. července 1992 o tarifech a sazbách za letecké služby (Úř. věst, L 240, s. 15; Zvl. vyd. 07/01, s. 427)] bylo dodržováno pro leteckou dopravu, na kterou se vztahuje. Jakkoliv chvályhodná totiž byla tato iniciativa Dánského království směřující k zachování použití nařízení č. 2409/92, nic to nemění na tom, že nesplnění povinnosti tohoto členského státu vyplývá ze skutečnosti, že nebyl oprávněn sám sjednat takový závazek, a to i kdyby jeho obsah nebyl v rozporu s právem Společenství.“

- 80 Rada uvádí, že Soudní dvůr ve výše uvedeném posudku 2/91 přihlédl k ustanovení uvedenému v úmluvě Mezinárodní organizace práce č. 170 o bezpečnosti při používání chemických přípravků při práci, který umožňoval členům této organizace použít přísnější vnitřní pravidla. Tím spíše by bylo namísto přihlédnout k takovému pravidlu, jaké je uvedeno v čl. 54b odst. 1 Luganské úmluvy, které předvídá použití vnitřních pravidel namísto pravidel zamýšlené dohody.

- 81 Zejména vláda Spojeného království zdůrazňuje rozdíl mezi ustanovením, jehož se týkaly výše uvedené rozsudky „otevřené nebe“, a ustanovením článku 54b Luganské úmluvy. Na rozdíl od věcí, v nichž byly vydány uvedené rozsudky a v nichž se rozsah působnosti dohody zvané „o otevřeném nebi“, která byla uzavřena se Spojenými státy americkými v roce 1995 a která byla zpochybněna Komisí, překrýval s rozsahem působnosti pravidel Společenství, předmětem ustanovení obsaženého v odstavci 1 uvedeného článku je vymezení působnosti každého z obou souborů pravidel, tedy zabezpečit, aby pravidla obsažená v obou právních nástrojích upravovala odlišné záležitosti. Jak uvádí německá vláda, mohla být použita rovněž jiná právní technika a pravidla pro uznávání a výkon rozhodnutí mohla být formulována restriktivněji tak, aby se vztahovala pouze na vztahy mezi členskými státy a ostatními smluvními státy uvedené úmluvy.
- 82 Naproti tomu Parlament odkazuje na výše uvedený rozsudek Komise v. Dánsko a dospívá k závěru, že i kdyby do zamýšlené dohody bylo začleněno ustanovení odpovídající článku 54b Luganské úmluvy a neexistoval by rozpor mezi touto dohodou a nařízením č. 44/2001, nepřislušelo by členským státům tuto dohodu uzavřít.
- 83 S poukazem na to, že doložka o oddělení se nejčastěji vyskytuje v dohodách „smíšeného“ typu, zastává Komise názor, že přání Rady, vyjádřené ve směrnicih pro jednání, zahrnout takovou doložku do zamýšlené dohody může být považováno za neobratný pokus předjímat smíšenou povahu takové dohody. Komise se domnívá, že stejně jako je tomu u právního základu právní úpravy Společenství, výlučnost vnější pravomoci Společenství musí být založena na objektivních skutečnostech ověřitelných Soudním dvorem, a nikoliv na pouhé přítomnosti doložky o oddělení, která byla začleněna do dotyčné mezinárodní dohody. Při nesplnění takového požadavku by totiž mohlo být předmětem manipulací, zda určitá pravomoc má výlučnou povahu, či nikoliv.
- 84 V tomto ohledu má Komise pochybnosti o nezbytnosti doložky, jejímž předmětem je upravit vztah mezi právní úpravou zavádějící režim Společenství a mezinárodní úmluvou, jejímž posláním je rozšířit tento režim na třetí státy, čímž by nemělo být

ipso facto dotčeno stávající právo Společenství. Jelikož zamýšlená dohoda pokrývá oblasti, v nichž došlo k úplné harmonizaci, existence doložky o oddělení je zcela nerozhodná.

- 85 Komise zdůrazňuje zvláštní povahu doložky o oddělení v mezinárodní dohodě v oblasti mezinárodní práva soukromého, značně odlišné od klasické doložky o oddělení. V projednávaném případě nejde o to, aby bylo zachováno použití nařízení č. 44/2001 ve všech případech, na něž se toto nařízení vztahuje, ale aby bylo soudržným způsobem upraveno, na které případy se vztahuje toto nařízení a na které se naopak vztahuje zamýšlená dohoda.

— Shoda mezi ustanoveními zamýšlené dohody a vnitřními pravidly Společenství

- 86 Rada se zabývá konečně dopadem shody mezi ustanoveními zamýšlené dohody a vnitřními pravidly. Při tom bere v úvahu názor generálního advokáta Tizzana vyjádřený v bodě 72 jeho stanoviska ve věcech, v nichž byly vydány výše uvedené rozsudky „otevřené nebe“. Podle A. Tizzana „[...] v oblastech právní úpravy, které pokrývají společná pravidla, nemohou členské státy uzavírat mezinárodní dohody, a to ani pokud jejich znění doslovně reprodukuje znění společných pravidel nebo na ně odkazuje. Uzavíráním takových dohod by totiž mohlo být dotčeno jednotné použití práva Společenství, a to dvojím různým způsobem. Zaprvé, protože ‚recepce‘ společných pravidel v dohodách neskýtá záruku [...], že tato pravidla budou poté skutečně používána jednotně [...]. Zadruhé, protože v důsledku uvedené ‚recepce‘ by v každém případě doznaly změn povaha a právní režim společných pravidel, což by s sebou neslo rovněž vážné a bezprostřední nebezpečí, že by byly vyňaty z přezkumu, který vykonává Soudní dvůr na základě Smlouvy“.

- 87 Podle Rady se s ohledem na shodu mezi hlavními ustanoveními obou nástrojů, tedy nařízení č. 44/2001 a zamýšlené dohody, a na cíl souběžného rozvíjení této dohody a vnitřních pravidel Společenství nejeví jako vyloučené dospět k závěru, že Společenství má výlučnou pravomoc ve vztahu k celé uvedené dohodě.
- 88 Bylo by však rovněž možné se domnívat, že vzhledem k rozdílu mezi oblastmi, o něž se jedná, je shoda mezi ustanoveními zamýšlené dohody a nařízení č. 44/2001 nerozhodná. Zvláště pokud čl. 4 odst. 1 nařízení č. 44/2001 uznává pravomoc členských států upravit příslušnost soudů v případech, kdy žalovaný nemá bydliště v některém členském státě, nic těmto státům nebrání v tom, aby „opsaly“ pravidla obsažená v tomto nařízení do svých vnitrostátních právních předpisů, aniž by to představovalo zásah do tohoto nařízení. Tento výklad Rady podporuje německá a řecká vláda, Irsko a portugalská a finská vláda. Zejména německá vláda upřesňuje, že existenci pravomoci Společenství nelze dovozovat pouze z konkrétní formulace jednoho ustanovení. Přidělení pravomoci ukazuje, kdo rozhodne o formulaci tohoto ustanovení.
- 89 Parlament odkazuje na stanovisko generálního advokáta Tizzana ve věcech, v nichž byly vydány výše uvedené rozsudky „otevřené nebe“, a dospívá k závěru, že Společenství má v této oblasti výlučnou pravomoc.
- 90 Zpochybňuje argumentaci Rady, podle níž shoda mezi ustanoveními zamýšlené dohody a nařízení č. 44/2001 vylučuje jakoukoli možnost rozporu mezi nimi. Domnívá se jednak, že existence či neexistence rozporu není rozhodná pro posouzení rozsahu pravomoci Společenství, a jednak, že použití takové dohody může vést k tomu, že nebudou použita určitá pravidla obsažená v uvedeném nařízení, a tím se jich dotknout, přestože se předmětná ustanovení shodují.

- 91 Komise se domnívá, že cíl jednání o nové Luganské dohodě, kterým je prostě a jednoduše přenést společná pravidla obsažená v nařízení č. 44/2001 na vztahy se státy, jež nejsou členy Společenství, má za následek, že pravomoc Společenství vést tato jednání nutně musí být výlučná.
- 92 Poukazuje na paralely a spojitosti mezi Bruselskou úmluvou a Luganskou úmluvou a uplatňuje, že pokud byla uzavřena samostatná úmluva, stalo se tak jediné z toho důvodu, že nebylo možné požadovat od třetích států, aby přistoupily k úmluvě, která byla založena na článku 293 ES a jíž došlo ke svěření pravomoci Soudnímu dvoru. Uvádí, že byly zavedeny různé mechanismy za účelem zachování vnitřní soudržnosti ve výkladu obou úmluv.
- 93 Podle Komise cíl, jímž je prostá a jednoduchá transpozice společných pravidel do nové Luganské úmluvy, vylučuje jakoukoli pravomoc členských států, neboť to by bylo neslučitelné s jednotou společného trhu a s jednotným použitím práva Společenství. Pouze Společenství je schopno bdít nad vnitřní soudržností svých vlastních společných pravidel, jsou-li pozdvižena na mezinárodní úroveň.
- 94 Parlament k doplnění argumentace předkládané s ohledem na judikaturu Soudního dvora, nahlížíje problematiku ze širší perspektivy, upozorňuje Soudní dvůr na potíže právního i praktického rázu, které mohou vyvstat v případě smíšené dohody, zejména pokud jde o nutnost umožnit ratifikaci zamýšlené dohody všemi členskými státy. Zdůrazňuje rovněž požadavek soudržnosti mezi vnitřní a vnější složkou politiky Společenství při vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva.
- 95 Pokud jde o argumentaci, která se opírá o skutečnost, že zamýšlená dohoda nebude na újmu použití nařízení č. 44/2001, ale naopak ho posílí tím, že jeho použití rozšíří

na jiné evropské státy, francouzská vláda se táže, berouc v úvahu skutečnost, že tato dohoda se vedle několika třetích států dotýká všech členských států, zda nemá být pouze Společenství považováno za oprávněné nakládat se svou vlastní právní úpravou bez ohledu na to, zda uvedená dohoda je právní úpravě Společenství na újmu, nebo zda ji podporuje. Členským státům by zůstala pravomoc uzavírat s třetími státy jiné dohody, které se nedotýkají všech členských států, ovšem za předpokladu, že tyto dohody nemají vliv na použití uvedeného nařízení. Podle této vlády má tudíž Společenství výlučnou pravomoc specificky k uzavření zamýšlené dohody.

Ústní vyjádření členských států a orgánů Společenství

- 96 Soudní dvůr s cílem umožnit členským státům, které přistoupily k Evropské unii po podání žádosti o posudek, předložit vyjádření k této žádosti uspořádal jednání, které se konalo dne 19. října 2004. Jednání se zúčastnila Rada, česká, dánská, německá, řecká, španělská a francouzská vláda, Irsko, nizozemská, polská, portugalská a finská vláda a vláda Spojeného království, jakož i Parlament a Komise. Většina vyjádření předložených Soudnímu dvoru se týkala čtyř otázek, k nimž se měly na tomto jednání vyjádřit členské státy a orgány na základě výzvy dopisem Soudního dvora. Uvedené otázky se týkaly:

- relevance znění článků 61 ES a 65 ES, zejména spojení „nutné k řádnému fungování vnitřního trhu“ uvedeného v článku 65 ES;
- relevance otázky, nakolik by členský stát mohl vyjednat například dvoustrannou dohodu s třetím státem upravující problematiku řešenou v nařízení č. 44/2001, aniž by však nezbytně přijímala stejná kritéria jako ta, jež jsou uvedena v tomto nařízení;

- možnosti rozlišovat mezi ustanoveními o soudní příslušnosti a ustanoveními o uznávání a výkonu rozhodnutí, jakož i

- případné potřeby rozvinutí nebo upřesnění stávající judikatury.

K první otázce položené Soudním dvorem

- 97 Co se týče relevance znění článků 61 ES a 65 ES, a zejména spojení „pokud je to nutné k řádnému fungování vnitřního trhu“ uvedeného v článku 65 ES, německá vláda podporovaná francouzskou vládou, Parlamentem a Komisí se domnívá, že toto spojení je relevantní pouze pro posouzení toho, zda přijetím nařízení č. 44/2001 Společenství použilo správně svou vnitřní pravomoc. Podle této vlády musí jakýkoliv vnitřní akt Společenství přijatý na základě článku 65 ES splňovat tuto podmínku. Naopak k tomu, aby byla konstatována existence vnější pravomoci Společenství v oblasti upravené tímto nařízením není nezbytné, aby i zamýšlená dohoda byla nutná k řádnému fungování vnitřního trhu. Tato vnější pravomoc závisí totiž pouze na otázce, v jakém rozsahu je takovou dohodou dotčena působnost vnitřní normy Společenství nebo tuto působnost mění. Podle francouzské vlády, kdyby okolnost, že článek 65 ES se vztahuje pouze na opatření nutná k řádnému fungování vnitřního trhu, zbavila Společenství pravomoci uzavírat mezinárodní dohody, stala by se judikatura vyplývající z výše uvedeného rozsudku AETR bezpředmětnou.
- 98 Naopak vláda Spojeného království podporovaná několika dalšími vládami má za to, že článek 65 ES svým samotným zněním vymezuje dosah a intenzitu vnitřního režimu Společenství. Toto znění především ukazuje, že nařízení č. 44/2001 nevede

k úplné harmonizaci pravidel členských států v oblasti sporů o příslušnost. Třebaže lze mít za to, že některá pravidla uvedená v tomto nařízení, jako je obecné pravidlo o příslušnosti, založené na tom, že bydliště žalobce se nachází na území Unie, mají určitý vnější dosah, podstatné je, že tato pravidla jsou součástí vnitřního režimu, jehož cílem je řešit spory o příslušnost mezi soudy členských států Unie. Vzhledem k vnitřnímu dosahu článků 61 ES a 65 ES nemohou tyto články představovat právní základ vytvoření kompletní právní úpravy Společenství zavádějící pravidla týkající se mezinárodní pravomoci Společenství.

- 99 Krom toho česká vláda, podporovaná řeckou, španělskou a finskou vládou, poukazuje na to, že znění článků 61 ES a 65 ES ukazuje, že vnitřní pravomoc Společenství je omezena specifickým cílem řádného fungování vnitřního trhu. Proto musí být vnější pravomoc Společenství omezena stejným cílem. Finská vláda se krom toho domnívá, že v případě Luganské úmluvy lze vzhledem k tomu, že smluvních stran, které nejsou členy Unie, se netýká vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva ani vnitřního trhu, stěží předpokládat, že zamýšlená dohoda může být nutná k řádnému fungování vnitřního trhu.

K druhé otázce položené Soudním dvorem

- 100 Pokud jde o relevanci otázky, nakolik by členský stát mohl vyjednat například dvoustrannou dohodu s třetím státem upravující problematiku řešenou v nařízení č. 44/2001, aniž by však nezbytně přijímala stejná kritéria jako ta, jež jsou uvedena v tomto nařízení, většina vlád, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, jakož i Parlament se domnívají, že jedinou relevantní otázkou je to, zda závazky vyplývající z dvoustranné dohody spadají do působnosti tohoto nařízení, či nikoli. Není tedy rozdíl v tom, zda tato dohoda z hlediska svého obsahu odpovídá pravidlům Společenství, či nikoli.

- 101 Taková dvoustranná dohoda tedy musí být koncipována obezřetně, aby bylo zajištěno, případně prostřednictvím doložky o oddělení, že její ustanovení se nevztahují na záležitosti upravené nařízením č. 44/2001. Německá, řecká a finská vláda mimo jiné tvrdí, že existence takové doložky je rozhodující. Naopak Komise má za to, že samotná existence doložky o oddělení představuje zřejmý důkaz dotčení ve smyslu výše uvedeného rozsudku AETR.
- 102 Na jednání španělská vláda poukázala na to, že v jiných záležitostech, než které pokrývá nařízení č. 44/2001, si členský stát zachovává volnost uzavírat dohody s třetími státy. Pokud jde o dohody týkající se záležitostí, jež pokrývá uvedené nařízení, navrhla tato vláda Soudnímu dvoru, aby svou judikaturu jemněji odstupňoval, tvrdíc, že některé členské státy mohou mít na jednání s třetím státem o těchto záležitostech zvláštní zájem buď z důvodu zeměpisné blízkosti nebo z důvodů souvisejících s existencí historických vazeb mezi oběma dotčenými státy.
- 103 Podle Parlamentu by se volba jiného hraničního určovatele než bydliště žalovaného, což je určovatel použitý v nařízení č. 44/2001, v dvoustranné dohodě uzavřené mezi členským státem a třetím státem nutně tohoto nařízení dotkla. Dvoustranná dohoda používající kolizní kritérium státní příslušnosti by tak byla s tímto nařízením neslučitelná, protože podle použitého právního předpisu a kritéria by byly příslušné dva různé soudy.

Ke třetí otázce položené Soudním dvorem

- 104 Co se týče případné možnosti rozlišovat mezi ustanoveními o soudní příslušnosti a ustanoveními o uznávání a výkonu rozhodnutí, několik vlád, zejména vláda česká, německá, řecká, portugalská a finská, tvrdí, že takové rozlišení je nezbytné. Například podle finské vlády ze struktury nařízení č. 44/2001 vyplývá, že kapitola

o soudní příslušnosti a kapitola o uznávání a výkonu rozhodnutí spolu nesouvisejí. Jedná se tedy o dvě oddělené a autonomní právní úpravy obsažené v témže právním nástroji.

105 Naopak španělská vláda má za to, že nelze takto rozlišovat. Jednak je možné konstatovat, že obě oblasti působnosti uvedených ustanovení zahrnují části, které nejsou pokryty právem Společenství. Kromě toho obě kategorie ustanovení tvoří celek vzhledem k tomu, že cílem nařízení č. 44/2001 je dosáhnout zjednodušení ve věcech uznávání a výkonu rozhodnutí.

106 Podobně se Parlament a Komise domnívají, že není odůvodněné rozdělit zamýšlenou dohodu na dvě různé části a dospět k závěru o výlučné pravomoci Společenství u jedné z nich a sdílené pravomoci u druhé. Podle Komise je celý zjednodušený mechanismus uznávání a výkonu rozhodnutí, tedy jak ten, který byl zaveden nařízením č. 44/2001, tak ten, který vyplývá z Luganské úmluvy, založen na skutečnosti, že pravidla o příslušnosti jsou harmonizována a že mezi členskými státy existuje vzájemná důvěra dostačující k vyloučení toho, aby soudy dožádaného státu musely případ od případu přezkoumávat, zda byla dodržena příslušnost soudů státu původu. Z tohoto hlediska nelze mezi oblastí příslušnosti a oblastí uznávání a výkonu rozhodnutí činit rozdíl.

Ke čtvrté otázce položené Soudním dvorem

107 Co se týče případné potřeby rozvinutí nebo upřesnění stávající judikatury, velká většina vlád, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, si přeje vyjasnění judikatury

vycházející z výše uvedeného rozsudku AETR. Tytéž vlády krom toho podporují názor uvedený vládou Spojeného království v jejím písemném vyjádření, podle něž je třeba znovu zvážit jedno z kritérií uvedených v této judikatuře, a to kritérium toho, že mezinárodní závazky spadají do oblasti, kterou již „velkou měrou“ pokrývají společná pravidla. Například podle španělské vlády by měl být Soudní dvůr nanejvýš obezřetný, než na případ, který je předmětem této žádosti o posudek, uplatní doktrínu implicitní vnější pravomoci, která byla rozvinuta ve vztahu k věcem spadajícím do hospodářské oblasti, v nichž jsou použitelná kritéria velmi odlišná od kritérií, jež se používají v mezinárodním právu soukromém. Podle Irska by měla být úplná harmonizace nezbytná k tomu, aby bylo možné konstatovat existenci implicitní vnější pravomoci Společenství.

- 108 Naopak podle francouzské vlády a Komise vyplývá výlučná pravomoc Společenství z toho, že nová Luganská úmluva má rozšířit systém spolupráce zavedený nařízením č. 44/2001 na třetí státy.
- 109 Konečně, pokud jde o relevanci samotné skutečnosti, že cílem zamýšlené dohody je reprodukovat pravidla Společenství, většina vlád tvrdí, že nic nebrání členským státům převzít ustanovení práva Společenství do svých mezinárodních závazků, u nichž není dána vnější pravomoc Společenství. Ústřední otázkou je to, zda se zamýšlená dohoda může dotknout vnitřních pravidel Společenství, a nikoli souběžnost pravomocí jako taková.

Zaujetí stanoviska Soudního dvora

K přípustnosti žádosti

- 110 Žádost o posudek podaná Radou se týká výlučné či sdílené povahy pravomoci uzavřít novou Luganskou úmluvu.

- 111 Rada je jedním z orgánů uvedených v čl. 300 odst. 6 ES. Předmět a hlavní zásady zamýšlené dohody byly, jak to vyžaduje Soudní dvůr, dostatečně popsány (posudek 1/78 ze dne 4. října 1979, Recueil, s. 2871, bod 35, a výše uvedený posudek 2/94, body 10 až 18).
- 112 Krom toho podle ustáleného výkladu Soudního dvora si lze vyžádat jeho posudek k otázkám týkajícím se rozdělení pravomocí uzavřít určitou dohodu se třetími státy mezi Společenství a členské státy (viz naposledy výše uvedený posudek 2/00, bod 3). Článek 107 odst. 2 jednacího řádu tento výklad potvrzuje.
- 113 Z toho vyplývá, že žádost o posudek je přípustná.

K věci samé

K pravomoci Společenství uzavírat mezinárodní dohody

- 114 Pravomoc Společenství uzavírat mezinárodní dohody může vyplývat nejen z výslovného svěřením Smlouvou, ale rovněž implicitně z jiných ustanovení Smlouvy a aktů přijatých v rámci těchto ustanovení orgány Společenství (viz výše uvedený rozsudek AETR, bod 16). Soud nadto dospěl k závěru, že pokaždé, když právo Společenství uvedeným orgánům přiznalo pravomoc na vnitřní úrovni za účelem uskutečnění určitého cíle, bylo Společenství nadáno pravomocí brát na sebe mezinárodní závazky nezbytné k uskutečnění tohoto cíle, a to i v případě neexistence výslovného ustanovení v tomto smyslu (výše uvedené posudky 1/76, bod 3, a 2/91, bod 7).

- 115 Tato pravomoc Společenství může být výlučná, nebo sdílená s členskými státy. Co se týče výlučné pravomoci, Soudní dvůr konstatoval, že výše uvedený posudek 1/76 se týká případu, kdy lze vnitřní pravomoc účinně vykonávat pouze současně s vnější pravomocí (výše uvedené posudky 1/76, body 4 a 7, a 1/94, bod 85), a uzavření mezinárodní dohody je tak nutné k uskutečnění cílů Smlouvy, které nemohou být dosaženy zavedením samostatných pravidel (viz zejména výše uvedený rozsudek Komise v. Dánsko, bod 57).
- 116 V bodě 17 výše uvedeného rozsudku AETR Soudní dvůr nastolil zásadu, podle níž pokud byla přijata společná pravidla, členské státy již nemají nadále právo, ať už jednájí jednotlivě či dokonce i společně, sjednávat závazky vůči třetím státům, jimiž jsou dotčena tato pravidla. V takovém případě má Společenství rovněž výlučnou pravomoc uzavírat mezinárodní dohody.
- 117 V případě, jehož se týká tento posudek, je tato zásada rozhodná pro posouzení toho, zda vnější pravomoc Společenství má výlučnou povahu, či nikoli.
- 118 V bodě 11 výše uvedeného posudku 2/91 Soudní dvůr uvedl, že uvedená zásada se použije rovněž tehdy, jestliže byla pravidla přijata v oblastech nespádajících do některé společné politiky a především v oblastech, v nichž existují harmonizační ustanovení.
- 119 Soudní dvůr v tomto ohledu připomněl, že ve všech oblastech, které odpovídají cílům Smlouvy, článek 10 ES ukládá členským státům povinnost usnadňovat Společenství plnění jeho poslání a zdržet se jakýchkoli opatření, jež by mohla ohrozit dosažení cílů Smlouvy (výše uvedené posudek 2/91, bod 10).

- 120 Soudní dvůr při zaujímání stanoviska k části III úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 170 o bezpečnosti při používání chemických přípravků při práci, tedy části spadající do oblasti, kterou již velkou měrou pokrývají pravidla Společenství, přihlédl ke skutečnosti, že tato pravidla byla přijímána postupně po dobu více než 25 let s perspektivou dosažení ještě úplnější harmonizace, určené jednak k odstranění překážek obchodu vyplývajících z rozdílů mezi právními úpravami členských států a jednak k současnému zajištění ochrany obyvatelstva, jakož i životního prostředí. Soudní dvůr dospěl k závěru, že tato část uvedené úmluvy se může dotknout těchto pravidel Společenství, a že tedy členské státy na sebe nemohou mimo rámec Společenství takové závazky brát (výše uvedený posudek 2/91, body 25 a 26).
- 121 Ve výše uvedeném posudku 1/94 a ve výše uvedených rozsudcích „otevřené nebe“ uvedl Soudní dvůr tři případy, v nichž uznal výlučnou pravomoc Společenství. Tyto tři případy, které byly v rámci projednávání žádosti o posudek předmětem široké diskuse a které jsou připomenuty v bodě 45 tohoto posudku, jsou však pouze příklady, jejichž formulace vychází z konkrétních souvislostí posuzovaných Soudním dvorem.
- 122 Soudní dvůr totiž mnohem obecnějším způsobem uznal výlučnou pravomoc Společenství zejména v případě, kdy je uzavření dohody členskými státy neslučitelné s jednotou společného trhu a s jednotným použitím práva Společenství (výše uvedený rozsudek AETR, bod 31) nebo pokud by se z důvodu samotné povahy stávajících právních předpisů Společenství, jako jsou normativní akty obsahující ustanovení o zacházení se státními příslušníky třetích států nebo o úplné harmonizaci určité otázky, jakákoliv dohoda v dané oblasti nutně dotkla pravidel Společenství ve smyslu výše uvedeného rozsudku AETR (viz v tomto smyslu výše uvedený posudek 1/94, body 95 a 96, jakož i výše uvedený rozsudek Komise v. Dánsko, body 83 a 84).

- 123 Soudní dvůr naproti tomu neuznal výlučnou pravomoc Společenství tehdy, pokud z důvodu povahy minimálních požadavků jak ustanovení Společenství, tak ustanovení mezinárodní úmluvy nemůže tato úmluva bránit plnému uplatňování práva Společenství členskými státy (výše uvedený posudek 2/91, bod 18). Soudní dvůr stejně tak neuznal nutnost výlučné pravomoci Společenství odůvodněné nebezpečím, že dvoustranné dohody naruší tok služeb na vnitřním trhu, k čemuž uvedl, že nic ve Smlouvě nebrání orgánům v tom, aby v rámci společných pravidel, která vydávají, organizovaly koordinované akce vůči třetím státům, ani v tom, aby určovaly postoje, které mají členské státy zaujímat navenek (výše uvedený posudek 1/94, body 78 a 79, jakož i výše uvedený rozsudek Komise v. Dánsko, body 85 a 86).
- 124 V této souvislosti je třeba připomenout, že Společenství přísluší pouze pravomoci, které mu byly svěřeny, a že tedy existence pravomoci, která nadto není stanovena výslovně Smlouvou a má výlučnou povahu, musí být založena na závěrech vycházejících z konkrétní analýzy vztahu mezi zamýšlenou dohodou a platným právem Společenství, z nichž vyplývá, že uzavření takové dohody se může dotknout pravidel Společenství.
- 125 V některých případech stačí přezkum a srovnání oblastí, které jsou pokryty jak pravidly Společenství, tak zamýšlenou dohodou, k vyloučení jakéhokoliv dotčení těchto pravidel (výše uvedené posudky 1/94, bod 103; 2/92, bod 34, a 2/00, bod 46).
- 126 Nicméně není nezbytné, aby mezi oblastí, kterou pokrývá mezinárodní dohoda, a oblastí právní úpravy Společenství byla naprostá shoda. Když je třeba určit, zda je splněno kritérium vyjádřené formulací „oblast, kterou pravidla Společenství již velkou měrou pokrývají“ (výše uvedený posudek 2/91, body 25 a 26), musí být analýza založena nejen na rozsahu dotčených pravidel, ale rovněž na jejich povaze a obsahu. Je rovněž důležité vzít v úvahu nejen aktuální stav práva Společenství v dotčené oblasti, ale i jeho perspektivy vývoje, pokud jsou v okamžiku této analýzy předvídatelné (viz v tomto smyslu výše uvedený posudek 2/91, bod 25).

- 127 Zohlednění nejen rozsahu pokryté oblasti, ale rovněž povahy a obsahu pravidel Společenství se projevuje rovněž v judikatuře Soudního dvora připomenuté v bodě 123 tohoto posudku, podle níž povaha minimálních požadavků jak v pravidlech Společenství, tak v ustanoveních mezinárodní dohody může vést k závěru o neexistenci dotčení, i když pravidla Společenství a ustanovení dohody pokrývají tutéž oblast.
- 128 V konečném výsledku je zásadní zajistit jednotné a soudržné použití pravidel Společenství a řádné fungování jimi zavedeného režimu, aby byla zachována plná účinnost práva Společenství.
- 129 Krom toho případná iniciativa směřující k vyloučení rozporů mezi právem Společenství a zamýšlenou dohodou nezbavuje povinnosti před uzavřením této dohody určit, zda se může dotknout pravidel Společenství (viz zejména, v tomto smyslu, výše uvedený posudek 2/91, bod 25, a výše uvedený rozsudek Komise v. Dánsko, body 101 a 105).
- 130 V tomto ohledu skutečnost, že v dohodě je uvedena doložka nazvaná „o oddělení“, podle níž není touto dohodou dotčeno použití relevantních ustanovení práva Společenství členskými státy, nepředstavuje záruku toho, že pravidla Společenství nebudou dotčena ustanoveními dohody, díky vymezení příslušné působnosti jedněch i druhých, ale může se naopak jevit jako známka dotčení těchto pravidel. Takový mechanismus, jehož cílem je zabránit jakémukoli střetu při provádění dohody, není sám o sobě určujícím prvkem, který umožňuje vyřešit otázku, zda má Společenství výlučnou pravomoc k uzavření této dohody, nebo zda tato pravomoc přísluší členským státům, což je otázka, která musí být zodpovězena před uzavřením této dohody (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Komise v. Dánsko, bod 101).

- 131 Konečně právní základ, o který se opírají pravidla Společenství, a konkrétněji podmínka týkající se řádného fungování vnitřního trhu stanovená v článku 65 ES jsou samy o sobě nepodstatné pro ověření, zda jsou mezinárodní dohodou dotčena pravidla Společenství. Právní základ vnitřní právní úpravy je totiž určen její hlavní složkou, zatímco pravidlo, jehož dotčení je přezkoumáváno, může být pouze vedlejší složkou této právní úpravy. Cílem výlučné pravomoci Společenství je především zachovat účinnost práva Společenství a řádné fungování systémů zavedených jeho pravidly bez ohledu na případná omezení stanovená ustanoveními Smlouvy, na nichž orgány založily přijetí takových pravidel.
- 132 Jestliže mezinárodní dohoda obsahuje ustanovení, která předpokládají harmonizaci právních nebo správních předpisů členských států v oblasti, kde Smlouva takovou harmonizaci vylučuje, nemá Společenství potřebnou pravomoc k uzavření této dohody. Tyto meze vnější pravomoci Společenství se týkají samotné existence této pravomoci, a nikoli její výlučné povahy.
- 133 Ze všeho výše uvedeného vyplývá, že je namístě provést celkovou a konkrétní analýzu za účelem ověření, zda má Společenství pravomoc uzavřít mezinárodní dohodu a zda je tato pravomoc výlučná. Za tím účelem je třeba vzít v úvahu nejen oblast, kterou pokrývají jak pravidla Společenství, tak ustanovení zamýšlené dohody, jsou-li známa, ale rovněž povahu a obsah těchto pravidel a ustanovení, aby bylo ověřeno, že dohoda nemůže zasáhnout do jednotného a soudržného používání pravidel Společenství a řádného fungování systému, který tato pravidla zavedla.

K pravomoci Společenství uzavřít novou Luganskou úmluvu

- 134 Žádost o posudek se netýká samotné existence pravomoci Společenství uzavřít zamýšlenou dohodu, ale otázky, zda je tato pravomoc výlučná, či sdílená. V tomto

ohledu stačí konstatovat, že Společenství již přijalo vnitřní pravidla o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ať již jde o nařízení č. 44/2001, přijaté na základě čl. 61 písm. c) ES a čl. 67 odst. 1 ES, anebo o zvláštní ustanovení v odvětvových právních předpisech, jako je hlava X nařízení č. 40/94 nebo článek 6 směrnice 96/71.

135 Nařízení č. 44/2001 bylo přijato, aby mezi členskými státy s výjimkou Dánského království nahradilo Bruselskou úmluvu. Použije se v občanských a obchodních věcech v mezích stanovených jeho působností, jak je vymezena v článku 1 tohoto nařízení. Vzhledem k tomu, že cíl a ustanovení tohoto nařízení jsou z velké části převzaty z uvedené úmluvy, bude v případě potřeby odkazováno na výklad této úmluvy Soudním dvorem.

136 Účelem zamýšlené dohody je nahradit Luganskou úmluvu, která je v pátém bodě odůvodnění nařízení č. 44/2001 označena jako „úmluva obdobná Bruselské úmluvě“.

137 I když text vyplývající z prací na revizi obou výše uvedených úmluv, jakož i směrnice pro jednání o nové Luganské úmluvě jsou známy, je důležité zdůraznit, že konečný text, který bude přijat, není s jistotou stanoven.

138 Jak nařízení č. 44/2001, tak zamýšlená dohoda obsahují zejména dvě části. První část uvedené dohody obsahuje taková pravidla o příslušnosti soudů, jaká jsou předmětem kapitoly II nařízení č. 44/2001, a zvláštní ustanovení uvedená v bodě 134 tohoto posudku. Druhá část obsahuje taková pravidla o uznávání a výkonu

rozhodnutí, jaká jsou předmětem kapitoly III nařízení č. 44/2001. Tyto dvě části budou každá předmětem odlišné analýzy.

— K pravidlům o soudní příslušnosti

- 139 Účelem pravidla o soudní příslušnosti je v určitém daném případě určit, který soud bude příslušný k rozhodnutí sporu. Za tímto účelem pravidlo obsahuje kritérium, které umožňuje „určit“ spor soudu, který bude uznán za příslušný. Hranicní určovatele se různí nejčastěji v závislosti na předmětu sporu. Mohou však přihlížet rovněž k datu podání žaloby, charakteristickým vlastnostem žalobce nebo žalovaného nebo i k jakékoli jiné skutečnosti.
- 140 Existence celé řady hranicních určovatelů používaných různými právními řády, vyvolává střety mezi pravidly o příslušnosti. Tyto střety lze řešit výslovnými ustanoveními práva soudu nebo uplatněním obecných zásad společných vícero právním řádům. Je rovněž možné, že zákon ponechá volbu mezi několika soudy, jejichž příslušnost je dána z důvodu několika různých hranicních určovatelů, na žalobci.
- 141 Z těchto skutečností vyplývá, že mezinárodní právní úprava obsahující pravidla, která umožňují vyřešit střety mezi různými pravidly o příslušnosti vytvořenými různými právními řády za použití různých hranicních určovatelů, může představovat obzvláště složitý systém, který k tomu, aby byl soudržný, musí být co možná nejucelenější. Sebemensší mezera v těchto pravidlech může totiž vést ke konkurující si příslušnosti několika soudů, pokud jde o rozhodnutí téhož sporu, ale také k tomu,

že soudní ochrana zcela chybí, protože žádný soud nelze uznat za příslušný k rozhodnutí takového sporu.

- 142 V mezinárodních smlouvách uzavíraných členskými státy nebo Společenstvím s třetími státy tato pravidla o určení příslušnosti stanovují nutně kritéria příslušnosti soudů nejen třetích států, ale také členských států, a v důsledku toho se dotýkají záležitostí upravených nařízením č. 44/2001.
- 143 Účelem tohoto nařízení, a konkrétněji jeho kapitoly II, je sjednotit pravidla pro určení příslušnosti soudů v občanských a obchodních věcech nejen ohledně sporů v rámci Společenství, ale rovněž ohledně sporů obsahujících mezinárodní prvek s cílem odstranit překážky fungování vnitřního trhu, které mohou vyplynout z rozdílnosti vnitrostátních právních předpisů upravujících tuto oblast (viz druhý bod odůvodnění nařízení č. 44/2001 a, pokud jde o Bruselskou úmluvu, rozsudek ze dne 1. března 2005, Owusu, C-281/02, Recueil, s. I-1383, bod 34).
- 144 Uvedené nařízení obsahuje soubor pravidel, která tvoří ucelený systém a která se použijí nejen na vztahy mezi jednotlivými členskými státy, neboť se týkají jak řízení probíhajících před soudy různých členských států, tak rozhodnutí vydaných soudy jednoho členského státu za účelem jejich uznání a výkonu v jiném členském státě, ale rovněž na vztahy mezi členským státem a třetím státem.
- 145 Soudní dvůr, rozhoduje ve věci Bruselské úmluvy, v tomto ohledu připomněl, že použití pravidel o příslušnosti vyžaduje existenci mezinárodního prvku a že mezinárodní povaha dotčeného právního vztahu nemusí pro účely použití článku 2 Bruselské úmluvy nutně vyplývat ze zapojení několika smluvních států z důvodu merita sporu nebo příslušného bydliště stran sporu. Účast smluvního státu a třetího

státu například z toho důvodu, že v prvním státě má žalobce a žalovaný bydliště a ve druhém státě došlo ke sporným skutečnostem, může dotčenému právnímu vztahu rovněž propůjčovat mezinárodní povahu. Tato situace totiž může vyvolat ve smluvním státě otázky ohledně určení mezinárodní příslušnosti soudů, kteréžto právě představuje jeden z cílů Bruselské úmluvy, jak vyplývá ze třetího bodu její preambule (výše uvedený rozsudek Owusu, body 25 a 26).

- 146 Soudní dvůr krom toho konstatoval, že pravidla Bruselské úmluvy o výlučné příslušnosti a výslovném ujednání o příslušnosti se mohou použít rovněž na právní vztahy dotýkající se pouze jednoho smluvního státu a jednoho či více třetích států (výše uvedený rozsudek Owusu, bod 28). Poukázal rovněž na to, že pokud jde o pravidla Bruselské úmluvy o překážce litispence a závislých řízeních nebo o uznání a výkonu, která se týkají řízení zahájených u soudů různých smluvních států nebo rozhodnutí vydaných soudy některého smluvního státu s cílem dosáhnout jejich uznání a výkonu v jiném smluvním státě, spory, o které se v takových řízeních nebo rozhodnutích jedná, mohou mít mezinárodní povahu dotýkající se smluvního státu a třetího státu, a z tohoto důvodu vedly k použití obecného pravidla o příslušnosti stanoveného v článku 2 Bruselské úmluvy (výše uvedený rozsudek Owusu, bod 29).

- 147 V této souvislosti je třeba konstatovat, že nařízení č. 44/2001 obsahuje ustanovení upravující jeho vztah k jiným stávajícím či budoucím ustanovením práva Společenství. Jeho článek 67 tak zachovává uplatňování ustanovení, kterými se upravuje příslušnost a uznání a výkon rozhodnutí ve zvláštních věcech a která jsou obsažena v právních aktech Společenství nebo ve vnitrostátních právních předpisech harmonizovaných k provedení těchto aktů. Článek 71 odst. 1 uvedeného nařízení zachovává rovněž uplatňování smluv se stejným předmětem jako výše uvedená ustanovení, jejichž stranami již členské státy jsou. V tomto ohledu z odst. 2 písm. a) téhož článku vyplývá, že nařízení nebrání tomu, aby soud členského státu, který je

stranou takové smlouvy, založil svoji příslušnost v souladu s uvedenou smlouvou i tehdy, když má žalovaný bydliště na území jiného členského státu, který není smluvní stranou této smlouvy.

- 148 S ohledem na ucelenost a soudržnost systému pravidel pro určení příslušnosti zavedeného nařízením č. 44/2001 musí být čl. 4 odst. 1 tohoto nařízení, podle něž „[n]emá-li žalovaný bydliště na území některého členského státu, určuje se příslušnost soudů každého členského státu podle jeho vlastních právních předpisů, s výhradou článků 22 a 23“, vykládán v tom smyslu, že je součástí systému zavedeného tímto nařízením vzhledem k tomu, že toto nařízení řeší uvedenou situaci odkazem na právní předpisy členského státu, jehož soudu je věc předložena.
- 149 Pokud jde o tento odkaz na dotčené vnitrostátní právní předpisy, je i za předpokladu, že by mohl založit pravomoc členského státu uzavřít mezinárodní dohodu, nutné konstatovat, že podle samotného znění uvedeného čl. 4 odst. 1 je jediným použitelným kritériem bydliště žalovaného, není-li namíste použít článků 22 a 23 nařízení.
- 150 Krom toho i při dodržení pravidla uvedeného v čl. 4 odst. 1 nařízení č. 44/2001 by se zamýšlená dohoda mohla dostat do rozporu s dalšími ustanoveními tohoto nařízení. Tak pokud jde o právnickou osobu, která je žalovanou ve sporu a má sídlo mimo členský stát, tato dohoda by se použitím kritéria bydliště (sídla) žalovaného mohla dostat do rozporu s ustanoveními uvedeného nařízení týkajícími se poboček, zastoupení nebo jiných provozoven bez právní subjektivity, jako je čl. 9 odst. 2, pokud jde o spory ve věcech pojistných smluv, čl. 15 odst. 2, pokud jde o spory ve věcech spotřebitelských smluv, nebo čl. 18 odst. 2, pokud jde o spory ve věcech individuálních pracovních smluv.

- 151 Z přezkumu samotného nařízení č. 44/2001 tak vyplývá, že z důvodu uceleného a soudržného systému pravidel o příslušnosti, které toto nařízení stanoví, se jakákoliv mezinárodní dohoda zavádějící rovněž takový ucelený systém pravidel pro určení příslušnosti, jako je systém vytvořený tímto nařízením, může dotknout uvedených pravidel o příslušnosti. Nicméně je třeba pokračovat v analýze přezkoumáním zamýšlené dohody, aby bylo ověřeno, zda jím bude tento závěr potvrzen.
- 152 Nová Luganská úmluva má mít tentýž předmět jako nařízení č. 44/2001, ale širší územní působnost. Její ustanovení mají zavést tutéž systematiku jako u nařízení č. 44/2001, zejména použitím stejných pravidel o příslušnosti, což podle většiny vlád, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, zaručuje soudržnost mezi oběma právními nástroji, a tudíž vylučuje jakékoliv dotčení pravidel Společenství touto dohodou.
- 153 Nicméně, i když shoda mezi předměty a zněními pravidel Společenství a ustanovení zamýšlené dohody jsou skutečností, k nimž je třeba přihlédnout při přezkumu existence dotčení uvedených pravidel touto dohodou, tyto skutečnosti nemohou samy o sobě prokázat neexistenci tohoto dotčení. Pokud jde o soudržnost vyplývající z použití stejných pravidel o příslušnosti, ta není synonymem pro neexistenci dotčení, protože použití některého pravidla o příslušnosti stanoveného zamýšlenou dohodou může vést k určení jiného příslušného soudu než soudu, který by byl určen podle ustanovení nařízení č. 44/2001. Tak jestliže nová Luganská úmluva obsahuje články shodné s články 22 a 23 nařízení č. 44/2001 a vede na základě toho k určení příslušnosti soudu třetího státu, který je smluvní stranou této úmluvy, i když žalovaný má bydliště v členském státě, byl by při neexistenci úmluvy příslušným soud tohoto členského státu, zatímco s úmluvou je to soud třetího státu.
- 154 Nová Luganská úmluva obsahuje doložku o oddělení obdobnou doložce uvedené v článku 54b stávající úmluvy. Nicméně, jak bylo uvedeno v bodě 130 tohoto posudku, taková doložka, jejímž účelem je předejít střetům při uplatňování obou právních nástrojů, neumožňuje sama o sobě odpovědět na otázku předcházející

samotnému uzavření zamýšlené dohody, zda má Společenství výlučnou pravomoc k jejímu uzavření. Taková doložka se naopak může jevit jako známka nebezpečí dotčení pravidel Společenství ustanoveními této dohody.

155 Krom toho, jak uvedla Komise, doložka o oddělení v mezinárodní dohodě v oblasti mezinárodní práva soukromého má zvláštní povahu a je odlišná od klasické doložky o oddělení. V projednávaném případě nejde o to, aby bylo zachováno použití nařízení č. 44/2001 ve všech případech, kdy je to možné, ale aby byl soudržným způsobem upraven vztah mezi tímto nařízením a novou Luganskou úmluvou.

156 Krom toho je namístě konstatovat, že doložka o oddělení uvedená v čl. 54b odst. 1 Luganské úmluvy obsahuje výjimky stanovené v odst. 2 písm. a) a b) téhož článku.

157 Článek 54b odst. 2 písm. a) Luganské úmluvy tak stanoví, že úmluva se použije v každém případě, kdy má žalovaný bydliště na území některého smluvního státu této úmluvy, který není členem Evropské unie. Přitom například v případě, kdy je žalovaný právní osobou, která má pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu bez právní subjektivity v členském státě, se toto ustanovení může dotknout použití nařízení č. 44/2001, zejména jeho čl. 9 odst. 2, pokud jde o spory ve věcech pojistných smluv, čl. 15 odst. 2, pokud jde o spory ve věcech spotřebitelských smluv, nebo čl. 18 odst. 2, pokud jde o spory ve věcech individuálních pracovních smluv.

158 Stejně tak je tomu pokud jde o obě další výjimky z doložky o oddělení stanovené Luganskou úmluvou, a to podle čl. 54b odst. 2 písm. a) *in fine*, kdy články 16 a 17 této úmluvy, z nichž první se týká výlučné příslušnosti a druhý ujednání

o příslušnosti, přiznávají příslušnost soudům smluvního státu, který není členem Evropské unie, a podle čl. 54b, odst. 2 písm. b) ve věcech překážky litispence a závislých řízení, upravených v člancích 21 a 22 téže úmluvy, kdy jsou žaloby podány ve smluvním státě, který není členem Evropské unie, a ve smluvním státě, který je jejím členem. V rámci těchto výjimek může totiž použití uvedené úmluvy zabránit použití pravidel o příslušnosti stanovených nařízením č. 44/2001.

- 159 Některé vlády, zejména portugalská, tvrdí, že těchto několik výjimek nemůže zpochybnit pravomoc členských států uzavřít zamýšlenou dohodu, protože tuto pravomoc musí určit hlavní ustanovení této dohody. Irsko podobně uplatňuje, že stačí, aby samo Společenství sjednalo ustanovení týkající se těchto výjimek, přičemž členským státům zůstává pravomoc k uzavření ostatních ustanovení uvedené dohody.
- 160 Je však třeba zdůraznit, jak bylo uvedeno v bodech 151 až 153 tohoto stanoviska, že hlavní ustanovení zamýšlené dohody se mohou dotknout uceleného a soudržného charakteru pravidel o příslušnosti stanovených nařízením č. 44/2001. Výjimky z doložky o oddělení, jakož i nutnost účasti Společenství na jednáních, uváděná Irskem, jsou pouze známkami existence dotčení pravidel Společenství za určitých okolností.
- 161 Z přezkumu ustanovení nové Luganské úmluvy týkajících se pravidel o příslušnosti vyplývá, že tato ustanovení se dotknou jednotného a soudržného použití pravidel Společenství o soudní příslušnosti a řádného fungování systému, který tato pravidla zavedla.

— K pravidlům o uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

- 162 Většina vlád, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, tvrdí, že pravidla o uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech představují oblast, kterou lze oddělit od oblasti pravidel o příslušnosti, což odůvodňuje odlišnou analýzu dotčení pravidel Společenství zamýšlenou dohodou. Uplatňují v tomto ohledu, že rozsah působnosti nařízení č. 44/2001 je omezený, protože uznávání se vztahuje pouze na rozhodnutí vydaná v ostatních členských státech, a že jakákoliv dohoda, která má jiný rozsah působnosti, jelikož se týká rozhodnutí „zahraničních ve vztahu ke Společenství“, se nemůže pravidel Společenství dotknout.
- 163 Nicméně, jak tvrdí další vlády, jakož i Parlament a Komise, je třeba konstatovat, že pravidla o příslušnosti a pravidla týkající se uznávání a výkonu rozhodnutí uvedená v nařízení č. 44/2001 nepředstavují odlišné a samostatné celky, ale jsou úzce spojena. Jak na jednání připomněla Komise, zjednodušený mechanismus uznávání a výkonu uvedený v čl. 33 odst. 1 tohoto nařízení, podle něž jsou rozhodnutí vydaná v některém členském státě v ostatních členských státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení, a který na základě čl. 35 odst. 3 téhož nařízení vede v zásadě k tomu, že příslušnost soudu členského státu původu není přezkoumávána, je odůvodněn vzájemnou důvěrou mezi členskými státy, a především důvěrou soudu dožádaného státu vůči soudu státu původu, s přihlédnutím zejména k pravidlům o přímé příslušnosti uvedeným v kapitole II tohoto nařízení. Pokud jde o Bruselskou úmluvu, zpráva k uvedené úmluvě předložená p. Jenardem (Úř. věst. 1979, C 59, s. 1, 42) tak uvedla, že „[v]elmi přesná pravidla o příslušnosti vytýčená v hlavě II a záruky, které poskytuje v článku 20 žalovanému, v jehož nepřítomnosti bylo rozhodnutí vydáno, umožnily, aby soud, u něž je uplatňováno uznání nebo navrhován výkon rozhodnutí, již nevyžadoval ověření příslušnosti původního soudu“.

- 164 Vícerο ustanovení nařízení č. 44/2001 potvrzuje vztah existující mezi uznáváním a výkonem rozhodnutí a pravidly o příslušnosti. Přezkum příslušnosti soudu členského státu původu je tak na základě čl. 35 odst. 1 nařízení výjimečně zachován, pokud jde o ustanovení uvedeného nařízení o výlučné příslušnosti nebo příslušnosti ve věcech pojistných smluv a spotřebitelských smluv. Článek 71 odst. 2 písm. b) a článek 72 téhož nařízení rovněž zavádějí takový vztah mezi pravidly o příslušnosti a pravidly o uznávání a výkonu uvedených rozhodnutí.
- 165 Ustanovení nařízení č. 44/2001 krom toho předvídají možnost rozporů mezi rozhodnutími vydanými v řízení mezi týmiž stranami různými soudy. Článek 34 bod 3 uvedeného nařízení tak upřesňuje, že rozhodnutí se neuzná, je-li neslučitelné s rozhodnutím vydaným v řízení mezi týmiž stranami v členském státě, v němž se o uznání žádá, zatímco bod 4 téhož článku stanoví, že rozhodnutí se neuzná, je-li neslučitelné s dřívějším rozhodnutím, které bylo vydáno v jiném členském státě nebo ve třetím státě v řízení mezi týmiž stranami a pro tentýž nárok, pokud toto dřívější rozhodnutí splňuje podmínky nezbytné pro uznání v členském státě, v němž se o uznání žádá.
- 166 Krom toho, jak bylo upřesněno v bodě 147 tohoto posudku, článek 67 uvedeného nařízení upravuje vztah systému zavedeného tímto nařízením nejen k jiným stávajícím či budoucím ustanovením práva Společenství, ale rovněž ke stávajícím úmluvám, jimiž jsou dotčena pravidla Společenství o uznávání a výkonu rozhodnutí, bez ohledu na to, zda tyto úmluvy obsahují pravidla o příslušnosti nebo ustanovení o uznávání a výkonu rozhodnutí.
- 167 Pokud jde totiž o smlouvy uvedené v článku 71 nařízení č. 44/2001, jejichž stranami jsou členské státy, odst. 2 písm. b) tohoto článku ve svém prvním pododstavci stanoví, že „rozhodnutí, která vydal v členském státě soud, který svou příslušnost založil v souladu s takovou smlouvou o zvláště vymezené věci, jsou v ostatních

členských státech uznávána a vykonávána v souladu s tímto nařízením“. Druhý pododstavec téhož ustanovení uvádí, že „[s]tanoví-li smlouva o zvláště vymezené věci, jejímiž smluvními stranami jsou členský stát původu i dožádaný členský stát, podmínky uznání a výkonu rozhodnutí, použijí se tyto podmínky.“ Konečně článek 72 uvedeného nařízení stanoví, že tímto nařízením „nejsou dotčeny dohody, kterými se členské státy zavázaly před vstupem tohoto nařízení v platnost neuznávat podle článku 59 Bruselské úmluvy rozhodnutí vydaná v jiných smluvních státech uvedené úmluvy proti žalovaným s bydlištěm nebo obvyklým pobytem na území třetí země, pokud by v případě stanoveném v článku 4 Bruselské úmluvy takové rozhodnutí mohlo být vydáno pouze na základě příslušnosti uvedené v čl. 3 druhém pododstavci uvedené úmluvy“.

- 168 Z přezkumu samotného nařízení č. 44/2001 tak vyplývá, že z důvodu uceleného a soudržného systému, který toto nařízení zavádí, pokud jde o uznávání a výkon rozhodnutí, se taková dohoda, jako je zamýšlená dohoda bez ohledu na to, zda obsahuje ustanovení o soudní příslušnosti nebo o uznávání a výkonu rozhodnutí, může uvedených pravidel dotknout.
- 169 Při neexistenci konečného znění nové Luganské úmluvy bude možnost dotčení pravidel Společenství touto dohodou přezkoumána tak, že pro příklad bude přihlédnuto k ustanovením stávající Luganské úmluvy.
- 170 Článek 26 první pododstavec této posledně uvedené úmluvy vyjadřuje zásadu, podle níž jsou rozhodnutí vydaná v některém smluvním státě v ostatních smluvních státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení. Takovou zásadou jsou dotčena pravidla Společenství, protože rozšiřuje rozsah působnosti uznávání soudních rozhodnutí bez zvláštního řízení, a zvyšuje tak počet případů, v nichž budou uznána rozhodnutí vydaná soudy států, které nejsou členy Společenství, jejichž příslušnost nevyplývá z použití ustanovení nařízení č. 44/2001.

- 171 Pokud jde o existenci takové doložky o oddělení, jaká je uvedena v čl. 54b odst. 1 Luganské úmluvy, v zamýšlené dohodě, jak vyplývá z bodů 130 a 154 tohoto posudku, nezdá se, že by její přítomnost mohla změnit toto zjištění, pokud jde o existenci výlučné pravomoci Společenství uzavřít uvedenou dohodu.
- 172 Z veškerých těchto skutečností vyplývá, že pravidla Společenství o uznávání a výkonu rozhodnutí jsou neoddělitelná od pravidel o soudní příslušnosti, s nimiž tvoří ucelený a soudržný systém, a že nová Luganská úmluva by se dotkla jednotného a soudržného použití pravidel Společenství, jak pokud jde o soudní příslušnost, tak pokud jde o uznávání a výkon rozhodnutí, a řádného fungování uceleného systému zavedeného těmito pravidly.
- 173 Z veškerých výše uvedených úvah vyplývá, že Společenství má výlučnou pravomoc uzavřít novou Luganskou úmluvu.

V důsledku toho Soudní dvůr (plénium) vydává následující posudek:

Uzavření nové Luganské úmluvy o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, tak jak je popsána v bodech 8 až 12 žádosti o posudek, uvedených v bodě 26 tohoto posudku, spadá plně do výlučné pravomoci Evropského společenství.

Podpisy.